

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR: D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR: ION N. CESĂRESCU

A B O N A M E N T U L

Pe an, în România	30 lei
6 luni	16 "
3 luni	8 "
Străinătate: 40 lei pe an, 20 pe 6 luni	

A P A R E

De două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

REDACȚIA & ADMINISTRAȚIA

BUCUREȘCI

5 — Calea Rahovei — 5

Lângă Palatul justiției

Cestiunea testamentului Tache Anastasiu, din Tecuci, a fost una din acele cestiuni arzătoare cari au pasionat și putem zice chiar a turburat până la oare-care punct lumea nu numai juridică dar și cea extra-juridică. Se găseau față în față moștenitorii lui Tache Anastasiu cu una dintre cele mai de căpetenie instituțiuni culturale ale noastre, cu Academia Română. De și nu s'a tratat nici o cestiune de drept, înaintea Curței din Galați pentru a interesa, din acest punct de vedere, lumea juridică, totuși noi am crezut că este nemerit a o da publicității, pentru că hotărîrea este interesantă din punctul de vedere al faptelor și e bine să fie cunoscută de către cititori noștri.

S U M A R

Filosofia lui Al. Degré, de d-nul Ștefan Scriban;

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ:

Curtea de apel din Galați s. I: Alecu P. Anastasiu și Primăria Tecuci cu Academia Română

Curtea de apel din București s. I și Tribunalul Ilfov s. IV-a: Smaranda Sterescu cu soțul, pentru divorț, cu o Observație de d-l D. Alexandresco.

Filosofia lui Al. Degré

La 16 Iunie a. c. s'au împlinit patru ani de când mintea luminoasă, caracterul roman, sufletul înalt ce a fost Al. Degré, a plecat așa de pe neașteptate din mijlocul nostru. În urma lui a rămas însă viea dungă de lumină ce o lasă o stea când cade, a rămas și o sămînță bună aruncată pe un pămînt roditor, a rămas și patru volume⁽¹⁾ în cari se condensează toată gîndirea înaltului magistrat.

Vacanța m'ă-a dat prilejul să reviu asupra articolelor împrăștiate în *Dreptul*, și, cu o adîncă religiozitate, m'am oprit asupra *Scrierilor Juridice* ce nu pot fi citite în grabă, pentru că fiecare rînd coprinde o idee.

Degré a fost înainte de toate un dușman neîmpăcat al fraselor goale, al limbii juridice împetrișate, un muncitor fără preget, un cugetător adînc și adese-orî original, un artist în toată accepțiunea cuvîntului. De aceea fie-care rînd ce eșea din pana lui era săpat în bronz, el care era atît de dulce, dar și atît de caustic în polemicile sale. O minte atît de vie, merită o analiză a gîndurilor filosofice ce au frămîntat-o.

Degré privea socialismul de catedră ca un cuviat gol, ca o minciună, și de aceea l'a atacat cu toată violența. El nu putea suferi demagogia,

or unde s'ar întîlni ea, de unde și credința lui că statele mari, răpitoare, cuceritoare, nu pot fi cîștigate cauzei progresului de cit pe calea unei asociațiuni între muncitorii din toate țările și între reprezentanții religiei naturale și ai științei libere a lumii întregi. Și, ca o consecință a acestei idei, el credea că filosofia pozitivă sinceră e în stare să satisfacă toate cerințele, fără a fi nevoie ca pentru aceasta să cădem în delirul rațiunii pure.

Nici-o-dată Degré nu s'a putut împăca cu metafizica, căci lui îi plăcea realitatea, precum îi place lui Tolstoi natura. De aceea el zice: «Boscăriile ideologiei, din potrivă, ascund mai mult o intențiune vicleană de cit o credință sfîntă, și nu se dovedesc, nu se adevăresc cu nimic. Nu se citează nici fapte, nici exemple, nici-o experiență internă sau externă care să mărturisească prezența în noi a unei idei supranaturale a dreptului. Și ideile cele mai abstracte se desvoltă încet și treptat din comoara experienței, și virtutea lor se închezășuește numai prin posibilitatea de a cita exemple concrete din viața reală»⁽²⁾.

Deprins să trăiască între realități, să pipăie fapte concrete, judecătorul prin excelență ce putea zice alt-ceva ideologilor de cit: cu ce dovediți? El era chemat să judece cazuri reale, conflicte de drept petrecute, nu entități metafizice, nu ficțiuni, ci specii concrete. Așa fiind, el avea dreptate cînd spunea: „Ideile abstracte nu au nici-o valoare, dacă nu exprimă fapte observabile“⁽³⁾.

Pe temeiul experienței, el putea să susție că oamenii se gîtue unii pe alții, dacă-i lași, după o sclavie de sute de ani, de-o-dată la propria lor inițiativă. În această ordine de idei, el putea spune că conștiința este o plantă cultivată. În afară de experiență, de fapte pipăite, nu putem dobîndi adevăruri. „Ca o plantă în pămînt, așa ne înrădăcinăm și noi cu știința, cugetarea, simțirea noastră în lumea obiectivă, purtînd dincolo de dînsa

(2) Scrieri juridice, IV, p. 24.

(3) Ibidem.

(1) Scrieri juridice.

corola ideei; dar smulși din acest pământ, trebuie să veștejim, să perim ca planta" (4).

Din acest punct de vedere, Degré putea spune că ideologia s'a sfârșit cu o bancrută complectă, cu un fiasco desăvârșit.

Care e scopul omenirii? Libertatea morală, ca și îndestularea trebuințelor economice nu e de cît un efect, un caz special, un fapt de a doua ordine.

Armonizînd perfect cu cererile moralei cu ale științei, Degré vede în ele nu o dușmănie, căci știința cea mai înaintată va fi identică cu morala cea mai perfectă. Dar știința nu e o bine-facere pentru omenire de cît dacă devine spontan religioasă, cînd știe să ție cumpăna între simțul moral, care e un friu și ipotezele îndrăznețe cari sunt o revoluțiune.

În schimb, morala învățată de școală, în concurs cu biserica populară, trebuie să pătrundă toată viața juridică a societății.

Dreptul separat de morală e, de sigur, mult mai sistematic, mai conform disciplinei de fer a naturii de cît dreptul echitabil; dar să nu uităm că toată natura lucrează să se ridice la conștiința omului de bine, vîrf și încoronarea universului. Principiile dreptului sunt mai simple, mai expresive, mai clare, cînd nu contrazic echitatea. Uniformitatea în aplicarea principiilor trebuie să decurgă dintr'o voință morală constantă, nu din jurisprudența stabilită de o castă de legiști. Jurisprudența a avut cuvînt să se răscoale în contra unei deosebiri specifice între drept și morală.

Știința ridică morala. Lumea are însă astăzi nevoie de o morală nouă, de o morală bazată pe concepțiunea științifică a lumii și a vieții. Scopul e de a împăca știința cu formele plastice ale religiunii. *Știința trebuie să domnească în lume, dar nu știința oficială, ci știința liberă.*

Dreptul privat actual e, în mare parte, antipodul echității. Dreptul și morala se exclud, deși echitatea este idealul ce căutăm să atingem în dreptul public și în dreptul privat.

Ca să consolidăm, în fine, edificiul, vom trebui să restrîngem cît se poate trebuințele noastre, să introducem legi riguroase în contra luxului internațional al posesorilor de latifundii. Absenteismul acelor cari trăesc din veniturile lor funciare durabil în străinătate, trebuie să fie supus la taxe enorme.

Să evităm, pe cît se poate, contactul cu statele mari și răpitoare, să opunem politicii cuceritoare a acestor state curajul omului care-și face datoria și nu se teme de nimeni.

Să ne ajutăm noi singuri, iată marele principiu preconizat de Al. Degré. De aceea îl vedem spunînd: «Vol, cari v'ați sacrificat viața serviciului dur al științei, convingeți pe cetățenii voștri că libertatea se poate realiza practic numai cu ajuto-

rul selfgovernmentului!» În această ordine de idei, el susținea necesitatea introducerii juriului civil.

Toate fenomenele sociale alcătuiesc un lanț și absoluta izolațiune nu răspunde, nicăeri în lume, vieții reale.

Simțul natural e sămînța din care a încolțit dreptul și această sămînță s'a dezvoltat sub înriurirea unor legi nestrămutate.

Dreptul e, ca limba, produsul unei culturi joase care s'a acomodat prin o dezvoltare și selecțiune seculară ca să răspundă mai mult sau mai puțin cerințelor civilizațiunii crescînde.

Magia dreptului francez ne ține încă captivi. Obiceiurile pot singure servi ca izvor al unui drept ideal al omenirii. Dreptul zace în adîncimile întunecoase ale conștiinței poporului. «Înapoi la natură!»

Românii au civilizat Europa prin legile lor. Un cap de operă al spiritului omenesc nu trebuie să fie cotelat la bursă, ca să fie folositor.

Vieța nu se conduce exclusiv de logică și dreptul este, expresiunea vieții.

Constituțiunea noastră își are originea ei în Englitera și nu va putea prinde rădăcinii la noi în țară de cît dacă vom adaoga la zidirea noastră politică, care e lipsită de bază, selfgovernmentul englez sau american, care singur îi poate da un reazim.

Viitorul aparține individualizmului. Omenirea perfectă nu va mai deosebi între ordinea publică și ordinea privată.

Magistratura trebuie să fie inamovibilă, deși numai un popor neatîrnat naște magistrați neatîrnați.

În ochii mei are precădere metoda inductivă-deductivă.

Avem nevoie de o limbă romînească, căci legiurile noastre de obîrșie străină n'au prins încă rădăcinii în obiceiul pămîntului nostru și «neapărat este să întrebuițăm, în fine, odată limba poporului, poetică, ademenitoare, ca să găsim drumul în inima poporului».

«Va sosi un timp cînd nu va mai exista o altă deosebire între noi de cît aceea care rezultă din disprețul vișului și din stima pentru virtute».

Am ținut să relmprospătez inadins memoria marelui judecător, pentru că el e cel mai bun exemplu pentru toți acei cari intră în magistratură și trebuie să-și consacre viața studiilor. Degré a voit să dea viață dreptului românesc, să ne facă să cugetăm, să fim originali, să gonim munca ușoară a științei improvizate. Și, de sigur, el s'a ajuns scopul, căci cine urmărește ziarele noastre de drept, poate vedea la ce înălțime s'a ridicat magistratura care trebuie să se menție ca un corp de elită.

Degré să fie călăuzul nostru.

(4) Ibidem, p. 26.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

CURTEA DE APEL DIN GALAȚI, Secția I

Audiența de la 17 Iunie 1904

Președinția D-lui E. G. ECONOMU, Prim-Președinte

Alec P. Anastasiu și Primăria Tecuci cu Academia Română

Deciziunea civilă No. 122

Testament.—Voința testatorului.—Constatarea ei.—Verificare de scripte.—Martori.—Aprecieri suverană a instanțelor de fond.

Dacă un testament este scris și subscris de testator și dacă el este expresiunea voinței testatorului, se poate stabili atât prin verificare de scripte cit și prin martori, în care caz concluziunile experților ca și declarațiile martorilor sunt lăsate la suverana apreciere a tribunalelor pentru a și forma convingerea de validitatea sau nevaliditatea testamentului.

Curtea,

Ascultând pe d-nii avocați Take Ionescu, B. Delavrancea, V. Sculy-Logotetidis și Al. Rășcanu în susținerea apelurilor;

Pe d-nii avocați M. Pherekyde, G. Panu și C. G. Cociaș în combateri;

Deliberând,

Având în vedere apelurile făcute de o parte de Alec P. Anastasiu, și de altă parte de Primăria com. Tecuci, contra sentinței civile a Tribunalului Tecuci, No. 33/902, prin care s'a respins ca nesusținută atât acțiunea făcută de Alec P. Anastasiu contra Academiei Române din București, cit și intervențiunea făcută în acest proces de Primăria comunei Tecuci;

Având în vedere susținerile orale ale părților și concluziunile depuse în scris;

Având în vedere că acest proces are de obiect acțiunea intentată de Alec P. Anastasiu împreună cu Iancu P. Anastasiu atât ca moștenitori de sînge cit și ca legatari universali ai defunctului lor frate Tache P. Anastasiu, prin care tinde a se obliga Academia Română din București să le restituie întreaga avere succesorală mobilă și imobilă împreună cu toate fructele și veniturile pe cari le ar fi putut produce acea avere rămasă pe urma numitului defunct din ziua morții acestuia și pînă în momentul cînd vor fi puși în posesiunea ei, precum și intervențiunea făcută de Primăria comunei Tecuci prin care tinde a i se recunoaște—față de părțile ce sunt în proces—dreptul de legatară particulară ce îl are în baza ultimului testament al numitului defunct cu data de 1 Ianuarie 1900, obligîndu-se Academia Română să-i predea legatul prevăzut în acel testament și eventual moștenitorii numitului defunct Iancu și Alec P. Anastasiu;

Avînd în vedere că faptele procesului sunt următoarele: La 11 Martie 1900 încetînd din viață Tache Anastasiu, care în acel timp se afla în București, la 12 Martie, după cererea fraților Iancu și Alec P. Anastasiu, adresată Tribunalului Tecuci prin petiția registrată la No. 3486, s'a aplicat sigiliu pe casa de fier aflată la domiciliul defunctului din orașul Tecuci, iar la 13 aceeași lună, Elena T. Anastasiu, soția numitului defunct, depune Tribunalului Ilfov cu petiția registrată la No. 8754 din aceea zi adresată Primului-președinte al acelui tribunal, un plic sigilat, arătînd că în acel plic este testamentul defunctului său soț care i s'a încredințat pe cînd era în viață—depunînd în același timp și cheia de la casa de fier a defunctului din orașul Tecuci, și a cerut ca deschiderea plicului depus și constatarea stărei materiale a testamentului aflat într'însul să se facă în prezența d-lor Dimitrie A. Sturdza și C. G. Cociaș, iar cheia să se

încredințeze d-lui Sturdza.—Primul-președinte al Tribunalului Ilfov, deschizînd menționatul plic în prezența depunătoarei și a persoanelor arătate de dînsa, s'a găsit într'însul un testament olograf al defunctului Tache Anastasiu cu data de 27 Decembrie 1897, prin care institue legatară universală asupra întregii sale averi, pe Academia Română din București—cu oare-cari obligațiuni și îndatoriri pentru Academie—și numește executor testamentar pe C. G. Cociaș, avocat din Brăila, după care s'a aplicat sigiliile pe toată averea defunctului, conform cererei executorului testamentar. În urma acestora, la 24 Martie 1900, judecătorul delegat de Tribunalul Tecuci pentru ridicarea sigiliilor aplicate pe casa de fier a defunctului din Tecuci și inventarierea averii aflată acolo, a depus la tribunal un plic sigilat, găsit în acea casă, pe care era scris că într'însul era testamentul său care este al doilea exemplar al testamentului olograf care a fost dat în păstrarea soției sale, și procedîndu-se și la deschiderea acestui plic în fața d-lui Dimitrie A. Sturdza secretarul general și procuratorul delegațiunei Academiei, Elena T. Anastasiu soția defunctului, Iancu și Alec P. Anastasiu frații defunctului și C. G. Cociaș executorul testamentar lăsat prin testamentul deschis, s'a găsit în acest plic un alt testament identic cu acel depus la Tribunalul Ilfov de către soția defunctului;

Pe baza acestor testamente, d-nii Dimitrie A. Sturdza, în calitate de reprezentant al Academiei Române și C. G. Cociaș în calitate de executor testamentar, a cerut la 19 Martie 1900 de la Tribunalul Tecuci și au obținut trimiterea Academiei Române în posesiunea întregii averi rămasă pe urma numitului defunct; iar la 19 Maiu acelaș an, frații Alec și Iancu P. Anastasiu au făcut acțiune contra Academiei, prin care, contestînd valabilitatea testamentului în baza căruia Academia a fost trimisă în posesiunea averii, revindică acea avere ca moștenitori de sînge ai numitului defunct. La 12 Iunie 1900, președintele Tribunalului Tecuci primește prin poște—venind din București—o petiție semnată de un I. Alexandrescu, avocat, prin care arată că fiind în posesiunea unor acte ale defunctului Tache P. Anastasiu din Tecuci, între cari și un testament, le trimite spre a se încredința și încunoștiința pe cei în drept. Prin acest testament, care poartă data de 1 Ianuarie 1900, defunctul Tache Anastasiu declară că revocă testamentul din 27 Decembrie 1897 și institue legatari universali asupra întregii sale averi pe frații săi Iancu și Alec P. Anastasiu, mai lăsînd și alte legatari particulare, iar ca executor testamentar, lasă pe Iacob Albu avocat din Tecuci. În aceeași zi de 12 Iunie 1900, frații Iancu și Alec P. Anastasiu, cer prin petiția registrată la No. 7581 să se constate starea materială a acelui testament—ceea-ce s'a și făcut—și după ce li s'a respins cererea ce făcuseră pe cale grațioasă de a fi trimiși în posesiunea averii defunctului pe baza acelui testament. La 17 Iunie 1900, frații Iancu și Alec P. Anastasiu adresează Tribunalului Tecuci petiția reg. la No. 7821, prin cari cer contradictoriu cu Academia Română să fie trimiși în posesiunea averii defunctului lor frate pe baza acelui testament, iar la 21 Octombrie 1900 introduc un supliment de acțiune și cer, că de oare-ce Academia Română a fost pusă în posesiunea întregii averi rămasă pe urma defunctului lor frate, și pentru că acea avere li se cuvine lor ca legatari universali ai numitului defunct în baza testamentului din 1 Ianuarie 1900, să fie obligată Academia Română a le-o restitui împreună cu venitul ei. În acelaș timp a intervenit în această afacere și Primăria comunei Tecuci și cere prin petiția registrată la No. 16621 din 26 Septembrie 1900 să i se recunoască dreptul de legatară particulară în baza testamentului din 1 Ianuarie 1900;

Avînd în vedere că toate aceste acțiuni fiind conexe și procedîndu-se la judecarea lor, Academia Română a contestat testamentul din 1 Ianuarie 1900, de-

clarînd că nu este opera defunctului Tache Anastasiu, iar frații Alecu și Iancu P. Anastasiu și Primăria comunei Tecuci au contestat și dinșii testamentul din 27 Decembrie 1897 și tribunalul în urma acestor declarațiuni a ordonat, prin încheierea No. 4292 din 25 Noembrie 1900 a se face verificare de scripte atît în privința testamentului din 1 Ianuarie 1900, admițînd în acelaș timp și proba cu martori cerută de frații Anastasiu spre a stabili: 1) că ultima voință a defunctului Tache Anastasiu arătată în favoarea fraților săi și pentru cele-lalte legate din testamentul cu data de 1 Ianuarie 1900, a fost exprimată în diferite împrejurări și încadrează perfect dorința și voința sa; și, 2) faptele asupra modului cum s'a înaintat tribunalului testamentul cu data 1 Ianuarie 1900;

Avînd în vedere că după ce s'a ascultat martorii propuși de ambele părți în arătatul scop, Tribunalul prin jurnalul No. 387 din 24 Ianuarie 1901 admițînd actele ce au a servi ca piese de comparație, a numit experți caligrafi pe d-nii Eugeniu Voinescu, Ștefan Minovici și Petre Ionescu, cari, făcînd lucrarea cu care au fost însărcinați, și-au depus raportul lor la tribunal, însă la termenul fixat pentru judecarea afacerii în fond, atît frații Anastasiu cît și Primăria comunei Tecuci după ce li s'au respins incidentele prin cari tindeau la amînarea afacerii, s'au retras din ședință și ast-fel acțiunile lor au fost respinse ca nesustînite, —după care frații Iancu și Alecu P. Anastasiu, precum și Primăria comunei Tecuci au atacat cu apel sentința tribunalului dată în lipsa lor;

Avînd în vedere că Iancu P. Anastasiu — unul dintre apelanți — și-a retras apelul său și ast-fel a rămas în discuțiune numai apelul făcut de Alecu P. Anastasiu și de Primăria comunei Tecuci;

În ce privește apelul făcut de Alecu P. Anastasiu:

Avînd în vedere că acesta tinde prin apelul său în primul loc, să se recunoască că testamentul din 1 Ianuarie 1900 este scris și subscris de defunctul Tache Anastasiu și să se condamne Academia Română să-i restituie jumătatea din averea rămasă de la numitul defunct, căci cea-laltă jumătate care se cuvine fratelui său Iancu, a rămas definitiv cîștigată Academiei prin retragerea apelului acestuia, iar în caz cînd Curtea nu ar fi pe deplin convinsă că într-adevăr testamentul din 1 Ianuarie 1900 este opera defunctului Tache Anastasiu, a cerut să se ordone diferite proceduri preparatorii, așa: prin concluziunile orale și depuse în scris la înfățișarea ce a avut loc în zilele de 14, 15 și 18 Noembrie 1903 la care s'a referit prin suplimentul de concluziuni depuse acum în urmă: 1) să se asculte martori dintre aceia cari au fost în legături strînse cu defunctul Tache Anastasiu și cunosc scrisul și subscrisul numelui defunct spre a declara dacă prin îndelunga lor cunoștință recunosc că testamentul cu data 1 Ianuarie 1900 este scris și subscris de dînsul; 2) să se ordone o nouă expertiză care ținînd seamă de semănăturile autentice admise la prima instanță ca acte de comparație, de actele prezentate de Academie de la început ca emanînd de la defunctul Tache Anastasiu și în special de scrisoarea numelui defunct către Albu din 10 Iulie 1895 să arate dacă menționatul testament de la 1 Ianuarie 1900 și cel din 27 Decembrie 1897 în dublu exemplar sunt sau nu opera defunctului Tache Anastasiu, oferindu-se a depune înaintea experților și o întreagă corespondență a defunctului avută cu diferite persoane și 3) în caz cînd Curtea n'ar primi propunerea pentru o nouă expertiză cu experți luați din alte țări să se permită a se asculta sub prestare de jurămint cu ocazia audierii martorilor asupra asemănării sau neasemănării testamentului din 1 Ianuarie 1900 cu scrierea și subscrierea mortului, și experți din străinătate, cari nefiind ordonați de Curte ca experți, ar juca rolul de martori;

Avînd în vedere că asupra acestor cereri incidentale, Curtea pronunțîndu-se prin încheierea sa No. 2240 din

28 Noembrie 1903, a admis numai prima categorie de martori, adică martorii tehnici, precum și facerea unei alte expertize, pentru motivele prevăzute în acea încheiere;

Avînd în vedere că desi la înfățișarea de la 18 Februarie 1904, Curtea, prin încheierea sa No. 350, a admis și a doua categorie de martori, însă la audiența de la 7 Iunie curent, a revenit asupra acelei încheieri și a înlăturat martorii tehnici, atît cei deja ascultați cît și ascultarea altor asemenea martori — rămînînd a se avea în vedere numai depunerile martorilor din prima categorie cari au fost admiși prin încheierea No. 2240 din 28 Noembrie 1903;

Avînd în vedere că acum apelantul Alecu P. Anastasiu atît prin concluziunile orale, cît și prin suplimentul concluziunilor depuse în scris, a mai cerut între altele: 1) să se cheme înaintea Curței martorii ascultați la tribunal: Elena T. Anastasiu, D. Lazaru și preoții Mazăre și Decusară spre a se lămuri diferitele date din cari Academia a pretins că ar rezulta nesinceritatea arătatilor lor; 2) să se admită noi martori asupra împrejurărilor în care s'a produs testamentul din 1 Ianuarie 1900 și anume că acel testament a fost în posesiunea văduvei Anastasiu înainte ca el să fi ajuns la Tribunalul de Tecuci, și în acelaș timp să se cheme și dînsa spre a se face și confruntările necesare; și 3) să se cheme înaintea Curței experții Ionescu, Voinescu și Minovici ca să dea diferite explicațiuni asupra împrejurărilor arătate anume în suplimentul concluziunilor depuse în scris;

Avînd în vedere că aceste cereri incidentale, tinzînd la luminarea Curței pentru cazul cînd n'ar avea elemente suficiente pentru a se putea pronunța în deplină cunoștință asupra împrejurărilor deduse în judecata ei, urmează a se examina fondul afacerii spre a se vedea dacă mai este sau nu nevoie de alte proceduri preparatorii în afară de cele ce s'au făcut pînă în prezent;

Avînd în vedere că pentru a se decide asupra litigului ce este între părți, urmează a se vedea dacă testamentul din 1 Ianuarie 1900 pe care apelantul Alecu P. Anastasiu își întemeiază pretențiunile sale, este sau nu opera defunctului Tache Anastasiu, și pentru a ajunge la aceasta cată a se examina: 1) împrejurările în care s'a produs acest testament; 2) dacă cele coprinse în acel testament corespund cu intențiunile defunctului; și 3) dacă din examinarea materială a testamentului din 1 Ianuarie 1900 în comparație cu actele admise în acest scop, reese sau nu convingerea Curței că acel testament este opera lui Tache Anastasiu.

În ce privește prima și a doua cestiune, adică împrejurările în care s'a produs testamentul din 1 Ianuarie 1900, și dacă cele coprinse într'însul corespund cu intențiunile defunctului exprimate mai înainte:

Avînd în vedere că pentru stabilirea acestor puncte, apelantul a invocat dovada cu martori, și s'a ascultat la tribunal o serie de martori propuși și de o parte și de alta;

Avînd în vedere că de la început chiar origina acestui testament îl fac suspect; în adevăr, el este primit la Tribunalul Tecuci venind prin poștă din București, de la un l. Alexandrescu avocat de acolo — nume cu totul fictiv, după cum s'a stabilit în urmă — ceea ce denotă că persoana ce îl trimitea știa proveniența lui suspectă, și de aceea a evitat de a-și arăta adevăratul său nume; că de și mai târziu Elena Anastasiu, soția defunctului Tache Anastasiu, cu ocazia ascultării sale ca martoră înaintea tribunalului afirmă că acel testament a fost trimis de dînsa prin Dimitrie Lazaru, fiind găsit într'un volum de drept civil al lui Eraclide, care se afla în saltarul unui birou de la moșia Tigănești — aceasta după ce afacerea avusese mai multe înfățișări, în care timp nu se știa nimic despre adevărata persoană care l'a trimis — însă afirmațiunile sale nu pot fi luate în serios, nefiind verosimile, căci nu se poate crede că defunctul

Tache Anastasiu ar fi scris acel testament în ziua de 1 Ianuarie 1900 tocmai la ora care aștepta mosafiri la masă, precum nici versiunile că defunctul trecând la masă, ar fi lăsat pe birou testamentul ce scria, acoperindu-l cu o hirtie sugătoare, și că dînsa, fiind curioasă să știe ce scria soțul ei, s'ar fi reîntors în birou să-și ia batista ce singură o lăsase să-i pice spre a motiva reîntoarcerea sa acolo, și ridicînd hîrtia sugătoare a văzut scris pe o hirtie de scrisori, următoarele cuvinte: «Anulez în totul testamentul din 27 Decembrie 1897, las toată averea fraților» după care s'a oprit de a citi mai departe, temîndu-se să nu fie observată. Această versiune nu poate fi admisibilă, căci dacă Tache Anastasiu scria acel testament în mod secret, cum pretinde martora, nu se poate crede că el a fost așa de neprevăzător să lase pe birou un act de o așa importanță, cînd este știut că era posibil să-l citească ori cine în lipsa sa de acolo, ci ar fi căutat ca mai nainte de a pleca de la birou să-l închidă într'un sertar ferindu-l de vederea ori cui. Apoi chiar martora se desminte cînd afirmă că n'a fost curioasă să citească mai departe lăsînd tocmai partea care o interesa și care venea imediat după cuvintele ce pretinde că a citit, căci, avînd la ea un exemplar din testamentul cu data 27 Decembrie 1897 prin care i se asigura o rentă viagieră de 24000 lei anual, și văzînd că acel testament este anulat, este cu neputință a se crede că curiozitatea sa n'a împins-o să citească mai departe spre a ști dacă defunctul s'a îngrijit sau nu și de situațiunea ei. Afirmățiunea făcută de numita că n'a avut curiozitatea să citească mai departe pentru că nu cunoștea dispozițiunile testamentului din 1897, este neadevărată, de oare-ce martorul Pătrărlăgeanu arată că Elena Anastasiu i-a spus că era de față cînd defunctul Tache Anastasiu scria testamentul din 1897 și cunoștea conținutul lui, și că numita i-a vorbit de mai multe ori despre dispoziția făcută în favoarea sa de defunctul Tache Anastasiu prin acel testament, ceea ce s'a afirmat și de martorul Constantin Racoviță. Dar chiar din atitudinea martorei Elena Anastasiu, rezultă că dînsa cunoștea conținutul testamentului din 1897, căci imediat după moartea soțului său a depus la Tribunalul Ilfov un exemplar al acelui testament care se află în păstrarea sa și a cerut ca deschiderea lui să se facă în fața d-lui Dumitru Sturdza, reprezentant al Academiei legatară universală, și a d-lui C. G. Cocias executor testamentar lăsați prin acel testament, ceea ce denotă că dînsa afirmă lucruri imposibil de admis și neagă lucruri de o elementară evidență. În adevăr cînd ea pe de o parte afirmă că a citit din testamentul din 1 Ianuarie 1900 numai cît trebuia pentru ca apoi să pretindă că a văzut la acea dată acel testament, iar pe de altă parte tăgăduiește că ar fi cunoscut fie direct fie indirect dispozițiunile care o privesc din testamentul de la 1897 pe care îl avea la dînsa și pe care l'a prezentat imediat după moartea soțului său, aceasta dovedește și mai mult nesinceritatea arătărilor sale — ceea ce pune în evidență că ea nu spune adevărul și că joacă numai un rol în această afacere pentru sprijinirea testamentului din 1900 ;

Că tot neadevărate sunt și afirmările ce a mai făcut că acest testament a fost trimis tribunalului la cite-va zile după descoperirea lui, și că în intervalul de la găsirea lui și pînă la trimitere ar fi spus duhovnicului său preotul Decusară și acesta la rîndul său ar fi spus preotului Mazăre despre conversația avută cu dînsa în cari se pretinde că a avut loc această conversație, nu se potrivesc, căci dînsa arată o altă dată de cît aceea ce se indică de martorii Decusară și Mazăre ; dar chiar dacă martora Elena Anastasiu ar fi spus în adevăr duhovnicului său despre descoperirea acelui testament, acestea nu dovedesc sinceritatea depunerii sale ; că și modul cum martora Anastasiu arată că a procedat ca să parvină acel testament la tribunal, dovedește ne-

seriozitatea lui, căci dacă testamentul avea o origină curată și dînsa nu se temea de nici o răspundere, n'avea de cît să-l depună singură la tribunal, și dacă a procedat alt-fel nu poate fi de cît teama ce o avea de o răspundere penală ; că depunerea acestei martore este în contradicție și cu arătările martorului D. Lazaru căruia pretinde că i-a încredințat testamentul să-l depună la tribunal, căci Lazaru spune că Doamna Anastasiu l'a învățat să-l trimită prin poștă și că i-ar fi dat și 200 lei pentru a se duce la București și de acolo să-l trimită la Tecuci, pe cînd D-na Anastasiu arată că nu este adevărat spunînd că atunci cînd i-l-a încredințat i-a zis : să facă cu el cum se va pricepe ca să parvină la tribunal ; iar la confruntarea ce a avut loc între dînsii, nici unul n'a putut să explice pentru ce au recurs la o asemenea stratagemă pentru ca testamentul să ajungă la tribunal. Dacă acest testament în ochii D-nei Anastasiu avea vre-o importanță, și dacă dînsa îl credea în adevăr valabil și serios este imposibil a concepe ideea ca dînsa să aibă o așa de mare neprevădere de a-l încredința lui Dimitrie Lazaru spre a-l trimite Tribunalului Tecuci prin poștă, căci eră cu puțință ca Lazaru să facă să dispară acest testament, și apoi trimițîndu-l cu poșta ca o simplă scrisoare recomandată, testamentul s'ar fi putut pierde și în acest cas Administrația poștelor nu ar fi răspuns de cît cum răspunde de pierderea ori-cărei scrisori recomandată, ceea ce este greu de înțeles, deci toate arătările martorei Elena Anastasiu nu pot fi întru nimic adevărate și nu se poate pune nici o bază pe ele ;

Că împrejurarea că Elena Anastasiu se găsea la tribunal în momentul cînd a sosit acolo prin poștă testamentul din 1900 se explică prin aceea că tot atunci a depus spre autentificare un contract, iar nu că aștepta venirea testamentului după cum se pretinde de apelant, căci chiar dacă ar fi adevărat că i-a dat acel testament lui Lazaru să-l pună la poștă nu putea să știe cu o așa exacitate că chiar în acea zi are să sosească ;

Că de altmîntrelea, nesinceritatea acestui testament rezultă și din următoarele împrejurări : este imposibil a se crede că Tache Anastasiu care punea multă grijă în toate ce făcea după cum rezultă din modul cum a procedat cu primul testament din 1897 că el voind a face un al doilea testament contrariu celui d'întîi, să nu ia precauțiuni ca acest al doilea testament să fie păstrat și produs la vreme, iar nu să-l arunce într-o carte lăsată la voia întîmplărei ;

Că nu este posibil a se crede că, el anulînd primul testament să nu spună soției sale căreia încredințase pe cel d'întîi și să nu spană fraților cărora le lăsa toată averea și nici chiar executorului testamentar Iacob Albu și lui Pătrărlăgeanu cărora le lăsase cîte 10000 lei, fiind necontestat că aceștia erau dintre prietenii săi cei mai întîmi ;

Că dacă defunctul Tache Anastasiu ar fi anulat primul testament, n'ar mai fi avut nici un motiv ca să-l păstreze neatins în casa sa de fer pînă în ultimul moment al vieții lui — casă de fer care nu s'a deschis de cît după moartea sa, căci cheile de la acea casă, în care s'a găsit al doilea exemplar al testamentului din 1897, au fost nedespărțite de el ; și soția sa, imediat după încetarea lui din viață, le-a depus la tribunal, așa că se poate zice că acest testament din 1897 vine direct din mîna defunctului și că numai el reprezintă ultima sa voință ;

Că de ar fi fost adevărat că Tache Anastasiu a voit să-și schimbe voința, ar fi procedat și cu cel de al doilea testament tot în modul cum a procedat cu cel d'întîi, ceea ce n'a făcut ;

Avînd în vedere că testamentul din 1900 nu corespunde nici cu intențiunile defunctului exprimate mai dinainte, căci, de unde în primul testament defunctul Tache Anastasiu a insistat cu atîtea detalii asupra dispozițiunilor privitoare la îngrijirea sufletu-

lui său după moarte și cari se văd că formau una din preocupările sale cele mai principale, în al doilea testament nu se mai ocupă de loc de dînsule;

Că nu se poate crede că Tache Anastasiu la 1897 cînd raporturile lui cu frații săi erau mai puțin încordate, să lase numai o rentă viageră inesisabilă fratelui său Iancu Anastasiu care nu avea nici o avere; pe cînd la 1900, după ce a fost înșelut de frații săi — cum se vede din mai multe numere ale jurnalului «*Tecuciul*» din luna Aprilie 1899 de sub direcțiunea lui Iancu Anastasiu prezintate de Academie, să le lase întreaga lui avere;

Că împăcarea ce se pretinde că a intervenit în cele din urmă între Tache Anastasiu și frații săi, nu este o dovadă că Tache Anastasiu și-a schimbat în mod radical intențiunile sale, căci el voia ca din averea sa să se facă ceva ca numele lui să devină nemuritor prin înflințarea a diferite școli, iar nu să lase averea fraților săi, mai cu seamă cînd știa că unul dintr'înșii are avere, iar cel-lalt este foarte cheltuitor, așa că el știa că după moarte ceea ce va lăsa acestui din urmă frate va trece la creditorii lui, — motiv care l'a și determinat ca prin testamentul din 1897 să nu-i lase de cît o rentă viageră care să nu se poată urmări de nimeni;

Că n'a trecut nici o dată prin gîndul lui Tache Anastasiu să-și schimbe intențiunile sale, rezultă și din depunerile martorului Constantin Racoviță demn de toată încrederea care arată că în conversațiunea ce a avut loc între dînsul și Tache Anastasiu cu cîteva zile înainte de încetarea lui din viață, Tache Anastasiu i-ar fi spus că a regulat mai bine de doi ani tot ce are a se face cu averea sa după ce nu va mai fi în viață, — declarațiune care este conformă cu dispozițiunile testamentului din 1897 și cu faptul conservării acestui testament în casa de fer pînă în momentul morții lui;

Că alegațiunea făcută de apelant că nu s'ar putea pune nici un temei pe depunerea acestui martor, căci nu poate fi considerat ca un intim al defunctului Tache Anastasiu ca să-i fi putut face o asemenea destăinuire, de oare ce, vreme de 15 ani ar fi fost în dușmănie cu el, este neîntemeiată, întru cît însuși apelantul recunoaște că de la 1895 acești vechi prieteni se împăcaseră între dînsii, — prin urmare se poate pune temei pe arătările lui, mai cu seamă că ele corespund cu găsirea testamentului în modul arătat și care este făcut la data ce i s'a spus de către defunct că și-a regulat situațiunea sa, după moarte;

Că facerea halei, aducerea apei în orașul Tecuci și repararea unei biserici de care defunctul Tache Anastasiu s'a ocupat cînd era în viață și despre care vorbesc martorii Ion Brezeanu, Spiru Adamide, Costache Mironescu, Giovanni Garota și Eustațiu Peride, nu poate fi un motiv serios pentru a se putea zice că acestea au determinat pe numitul defunct să-și schimbe într'un mod așa de radical dispozițiunile din primul testament, căci deși este adevărat că defunctul a voit să facă în orașul său natal căruia îi datora situațiunea în care se găsea, asemenea îmbunătățiri, însă dorința sa era ca ele să se facă în timpul cît avea să fie în viață; — prin urmare, preocupările sale pentru hală, aducerea apei în Tecuci și repararea bisericii sf. Gheorghe, era o dorință a sa pe care și o rezervase a o realiza fiind în viață;

Că așa fiind, nici din acest punct de vedere nu se poate zice că testamentul din 1900 corespunde cu intențiunile defunctului Tache Anastasiu și cu dorințele sale sufletești în privința averei sale, după ce nu va mai fi în viață;

Avînd în vedere că, ca observație generală este și împrejurarea că, pe cînd pentru alcătuirea testamentului 1897 defunctul Tache Anastasiu a recurs la lumina unui legist, pentru cel din 1900 se pretinde că a fost scris de defunct singur și fără nici un con-

cept — lucru inadmisibil de crezut, fiind știut că Tache Anastasiu, fără cunoștinți juridice și puțin cărturar — n'ar fi fost în stare să conceapă singur un asemenea act cu o așa eleganță de stil care constă în formularea atîtor dispozițiuni, fără ca să fie nici un cuvînt de prisos, nici un cuvînt lipsă și cu expresiuni tehnice din punctul de vedere juridic;

Din toate cele expuse pînă acum este de ajuns pentru a decide că testamentul din 1 Ianuarie 1900 nu poate fi numai opera lui Tache Anastasiu și că el nu emană de la acesta;

Avînd în vedere însă că, în afară de aceste considerațiuni morale, Curtea urmează a examina și starea materială a menționatului testament din 1 Ianuarie 1900;

Avînd în vedere că din raportul experților numiți pentru a verifica scrierea și subscrierea din testamentul cu data 1 Ianuarie 1900 în comparație cu actele admise în acest scop se constată că comparîndu-se scrierea și subscrierea din menționatul testament cu scrierea din semnăturile autentice admise ca acte de comparație, s'a găsit că nu se aseamănă între dînsule, arătîndu-se în mod detaliat nepotrivirile ce există în forma literilor, căci, examinîndu-se iscălitura din testamentul din 1900 cu microscopul și mărind-o cu fotografia, s'a găsit că această iscălitură a fost în părțile ei esențiale de parafe și de ornamentațiune retușată și corijată — ceea ce ar dovedi tremurătura unei miîni emoționată, sau nedepinsă cu această iscălitură — ceea ce nu s'a găsit la iscăliturile autentice date ca piese de comparație; tot asemenea s'a găsit și în textul testamentului deosebiri ce există între literile și scrierea testamentului și între literile din actele date ca piese de comparație, și s'a conchis că testamentul din 1 Ianuarie 1900 nu este scris și subscris de defunctul Tache Anastasiu;

Avînd în vedere că fiind înlăturate depunerile martorilor tehnici cari au fost ascultați în cauză, Curtea n'are a se ocupa de arătările lor în privința examinării materiale a menționatului testament;

Considerînd că Curtea, procedînd și ea la verificarea testamentului cu data 1 Ianuarie 1900 și comparînd atît scrierea cît și subscrierea dintr'însul, cu scrierea din actele de comparație admise de tribunal prin jurnalul No. 387 din 24 Ianuarie 1901 pe cari Curtea le găsește suficiente pentru aceasta fără a mai avea nevoie a se servi și de alte acte, și ținînd seamă de aspectul general al scrierei și subscrierei din menționatul testament și forma literilor și de aspectul general și forma literilor din piesele de comparație, constată că scrierea și subscrierea din testamentul din 1900, n'are nici o asemănare cu scrierea din semnăturile ce sunt în actele de comparație, — prin urmare scrierea și subscrierea din citatul testament nu este a defunctului Tache Anastasiu, și deci urmează a fi scos din proces întru cît nu emană de la numitul defunct;

Avînd în vedere că Curtea admițînd martori cunosători de scrierea și subscrierea defunctului Tache Anastasiu, s'a ascultat diferite persoane propuse și de o parte și de alta;

Avînd în vedere că deși martorii propuși de apelant au fost cu toți în unanimitate în a recunoaște că scrierea și subscrierea din testamentul cu data 1 Ianuarie 1900 este a defunctului Tache Anastasiu, însă arătările lor au fost combătute de martorii propuși de Academie cari, tot în așa mod au arătat că scrierea și subscrierea din acel testament nu este a numitului defunct, — așa că printr-o asemenea probă nu s'a adus nici o lumină în cauză, în cît Curtea formîndu-si convingerea în privința scrierei și subscrierei din menționatul testament din alte elemente care consistă în nesiguranța formelor unor litere, tremurături sau frînturi, legături, retușări și altele din care se vede că acest testament este scris în mod mecanic după un anumit model, iar nu în mod natural și în libertatea condeiului după cum este scrie-

rea defunctului din piesele de comparație, — așa că nu se poate pune nici o bază pe arătările acelor martori cari se combat între dîșii;

Avînd în vedere că ast-fel fiind, Curtea avînd des-tutele elemente din care și-a putut forma convingerea că testamentul din 1 Ianuari 1900 nu este opera lui Tache Anastasiu, găsește inutil a se admite cererea ap-elantului de a se chema noi martori asupra împre-jurărilor în care s'a produs testamentul, fiind deja as-cultați martori asupra acestor împrejurări și asupra cărora Curtea și-a format convingerea din cele expuse cu ocazia discutării lor;

Că de asemenea găsește inutil a se chema înainte ei martorii Elena Anastasiu, D. Lazaru și preoții Decu-sară și Mazăre ascultați la tribunal, de vreme ce Cur-tea nu simte nici o necesitate de noi lămuriri din partea lor;

Avînd în vedere că apelantul pretinde să i se ad-mită să propună martori spre a combate declarațiunea făcută înaintea acestei Curți de martorul C. Racoviță și despre atitudinea ce Elena Anastasiu a avut-o în momentul cînd s'a primit la trib. testamentul din 1900;

Considerînd că această cerere nu se poate admite, înfiid de nici un folos în cauză, întru cît Curtea nu are a se întemeia întru nimic pe depunerea acelu martor;

Avînd în vedere că apelantul a mai cerut chemarea experților înaintea Curței spre a da lămuriri asupra raportului de expertiză;

Considerînd că Curtea negăsind că ar fi rezultînd vre-un punct obscur în raportul experților asupra că-ruia să aibă nevoie de lămuririle lor, cererea apelan-tului este inadmisibilă;

Că de altmintrelea nici apelantul n'a simțit pînă în prezent nevoie de luminile experților, căci la toate în-fățișările ce au avut loc pînă acum înaintea Curței, n'a cerut nici o dată chemarea acelor experți, cu toate că s'a discutat de mai multe ori expertiza lor;

Că față cu cele expuse rămîne stabilit că testamen-tul din 1900, nu este opera lui Tache Anastasiu, și deci acțiunea apelantului Alecu Anastasiu exercitată în ca-litate de legatar universal al numitului defunct în baza acelu testament este neîntemeiată;

Avînd în vedere că apelantul Alecu Anastasiu își mai întemeiază acțiunea și pe calitatea sa de moștenitor de sînge al defunctului său frate Tache Anastasiu;

Considerînd că de și numitul apelant înaintea tri-bunalului a declarat că nu recunoaște testamentul din 1897 prin care Academia Romîna este instituită lega-tară universală și în virtutea căruia a fost trimisă în posesiunea averii rămasă pe urma numitului defunct, și aceasta numai în scopul de a nu fi admis și acel testament ca act de comparație cu ocazia verificării scriptelor ordonată de tribunal, însă înaintea Curței n'a mai susținut aceasta, bazîndu și în totul acțiunea sa pe testamentul din 1 Ianuarie 1900;

Avînd în vedere că cu toate că înaintea Curței nu s'a mai susținut nerecunoașterea făcută înaintea tribu-nalului în privința testamentului din 1897, ci din con-tră toată discuțiunea sa s'a mărginit asupra testamen-tului din 1900 care afirmă ființa testamentului din 1897 pentru a-l revoca, totuși Curtea procedînd și la exa-minarea materială a acestui testament în comparație cu piesele admise ca acte de comparație, găsește că există o perfectă asemănare între dîșele și prin ur-mare constată că acest testament este scris și subscris de defunctul Tache Anastasiu — lucru ce de altmintre-lea s'a afirmat atît de experți prin raportul lor cît și de toți martorii produși și de o parte și de alta, asu-pra recunoașterii scrierei și subscrierei ambelor testa-mente ce sunt în discuțiune;

Că întru cît se constată că testamentul din 27 De-cembrie 1897 emană de la defunctul Tache Anastasiu, și cum numitul defunct a dispus printr'însul în pri-vința averii sale, apelantul nu are nici un drept a

veni la succesiunea acelei averi în calitatea sa de moș-tenitor de sînge al numitului defunct;

Că așa fiind, acțiunea apelantului Alecu Anastasiu este cu totul neîntemeiată și prin urmare apelul său se găsește nefondat și ca atare cată a se respinge.

In ce privește apelul Primăriei comunei Tecuci:

Avînd în vedere că Primăria retrăgîndu-se din se-dință nevoind să pună concluziuni în fond, apelul său urmează a se respinge ca nesusținut;

Văzînd în acelaș timp și cererea de cheltueli făcută de Academia Romîna, asupra căreia Curtea statuînd le fixează la suma de 300 lei, la plata cărora urmează a fi condamnați ambii apelanți;

Văzînd și cererea făcută de martorii Ion C. Constan-tinescu și Octavian Nacian de a fi dispensați de amendă, și găsind justificată absența lor pentru care au fost a-mendați, urmează a-i dispensa de plata acelei amenzi.

Pentru aceste motive, Curtea, în majoritate, respinge apelul, etc.

(ss) E. G. Economu, D. G. Tazlauanu, G. N. Raicoviceanu.

O p i n i u n e

Considerînd că din desbateri, din actele exhibate de către ambele părți și din diversele circumstanțe ale cauzei rezultă, în fapt, următoarele: în ziua de 11 Martie 1900, Tache Anastasiu, mare proprietar, din jud. Tecuciu încetează din viață într'unul din hotelu-rile din București, unde se supusese îngrijirilor medi-cale din cauza unei boale, ce-i ruina sănătatea în chip latent de multă vreme și care, în cele din urmă, luase un caracter foarte acut. După două zile de la data morții lui Tache Anastasiu, Elena Anastasiu, soția sa, se prezintă, înaintea Președintelui Trib. Ilfov, și depune un plic, în care declară că se află închis tes-tamentul defunctului, și cere, ca acest plic să fie des-chis în fața reprezentantului Academiei și a avocatului C. Cocias din Brăila, alăturiînd în acelaș timp, și niste chei, ce pretindea, că sunt ale decedatului său soț. Tribunalul convocînd persoanele indicate de pe-titionară, deschide plicul și constată că într'însul se află un testament olograf cu data 27 Decembrie 1897 semnat «T. Anastasiu» prin care testatorul institua ca legatară universală pe Academia Romîna, cu însărci-narea de a executa mai multe legate particulare făcute soției și altor persoane. Tribunalul examinează și cer-tifică starea materială a actului și încredințează repre-zentantului Academiei, cheile depuse de Elena Anas-tasiu. Potrivit cererei fraților Anastasiu, Tribunalul Tecuci aplicase deja sigiliile pe toată averea mișcă-toare a decedatului, încă din ziua de 12 Martie. În ziua de 24 Martie un judecător delegat de trib. Tecuci ridică sigiliile aplicate pe averea lui Tache Anastasiu și, în lada de fer a acestuia, găsește un plic, care, fiind deschis cu formele cerute de lege, conținea un exemplar de testament olograf semnat «T. Anastasiu» avînd ca și cel depus la Trib. Ilfov data de 27 De-cembrie 1897 și aceleași dispozițiuni. În temeiul a-celor două exemplare de testament, Academia Romîna este trimisă în posesiunea întregii averi a lui *decuja*s, printr'o încheere a Trib. Tecuci. La 19 Mai, frații Alecu și lancu Anastasiu intentă Academiei, înaintea Tribu-nalului Tecuci, o acțiune în petițiune de ereditate, atacînd testamentul în virtutea căreia Academia in-trase în posesiune Abia se intentase această acțiune cînd în ziua de 12 Iunie, președintele trib. Tecuci primește, prin poștă, venind din București, un plic în care se afla o petițiune semnată «I. Alexandrescu» avocat, prin care semnatarul trimitea acelu tribunal un nou testament purtînd data de 1 Ianuarie 1900 și mai multe hirtii domestice provenite din casa testa-torului. Prin acest testament olograf semnat «T. Anas-tasiu» testatorul declară că anulează testamentul cu data 27 Decembrie 1897 și instităce ca legatari univer-sali pe frații săi lancu și Alecu Anastasiu, cu obliga-țiune pentru legatarii universali ca să plătească soției

sale, Elena Anastasiu, o rentă viageră de 2000 lei pe lună; 200000 lei oraşului Tecuci pentru alimentarea lui cu apă; 100000 lei pentru clădirea unei hale pe piaţa principală a oraşului; 60000 lei pentru clădirea unei şcoli profesionale, care să poarte numele testatorului şi a soţiei sale şi 100000 lei pentru întreţinerea acestor şcoli; 20000 lei pentru restaurarea bisericii catedrale sf. George din Tecuci şi alte mici legat adresate rudelor, amicilor şi servitorilor săi fideli;

Ivirea neaşteptată a acestui testament, calea puţin uzitată prin care testamentul ajungea la cunoştinţa tribunalului, lipsa de notorietate a persoanei care sembase şi expediasse petiţiunea—la care era alăturat testamentul—neputinţa de a se descoperi misteriosul personaj care servea de intermediar între testator şi autoritatea judecătorească, stîrnesc o adevărată emoţiune în toată societatea tecuceană unde Tache Anastasiu trăise o viaţă întreagă, jucase un rol politic dominant şi agonisise o avere considerabilă. De oare-ce prin dispoziţiunile celor două testamente, ce se dedeseră la lumină, se puneau în joc nu numai interesele persoanelor fizice gratificate, dar şi celea a două persoane morale de mare însemnătate: Academia Română şi oraşul Tecuci—în favoarea cărora se lăsau legate de o netăgăduită utilitate publică—o atmosferă de nedumirire se formează în jurul moştenirii lui Tache Anastasiu şi lumea se perde în coniecţiuni asupra autenticităţii acestui ultim testament. Mulţi din aceia care cunoscuseră bine pe Tache Anastasiu, cari fuseseră mult timp în relaţiuni de afaceri, funcţionari ai Prefecturii în decurs de aproape 12 ani—cît decedatul a fost prefect—Casierii generali, directorii de prefectură, şefii de birou, recunosc în testamentul cu data de 1 Ianuarie 1900 scrierea şi subscrierea lui Tache Anastasiu. Alţii, deşi afirmă că este o isbitoare asemănare între scrierea acestui testament şi aceea aceluia căruia se atribue semnătura dintr'însul, eşită de a se pronunţa, neputîndu-şi explica anonimatul sub care se ascundea persoana care expediasse testamentul în chestiune de cît prin teama de a fi urmărit pentru fals în acte private, testamentul fiind fabricat spre a servi moştenitorilor de sînge. În fine alţii contestă cu obstinaţiune autenticitatea scrierii şi subscrierii.

Pentru a pune capăt comentariilor cari făceau obiectul tuturilor convorbirilor, Elena Anastasiu, soţia decedatului testator, care stătuse în grea tribunalului pînă la sosirea testamentului primit din Bucureşti, rupe tăcerea ce observase cite-va zile după sosirea testamentului incriminat şi afirmă către prieteni şi cunoscuţi că testamentul este expediat de dînsa prin intermediul lui Dumitru Lazaru căruia dînsa îi procurase mijloacele de a se duce în Bucureşti spre a-l depune la poştă;

În urma înfăptuirii ce luase afacerea moştenirii, fraţii Anastasiu îşi schimbă de aci înainte cauza acţiunii în petiţiune de ereditate, ce deja încetase încă de la 19 Mai, fondînd-o exclusiv pe testamentul cu data 1 Ianuarie 1900, şi cere ca Academia să-i delase întreaga avere asupra căreia această instituţiune fusese trimisă în posesiune în puterea testamentului cu data de 27 Decembrie 1897;

La una din înfăţişările ce are loc înaintea tribunalului fraţii Anastasiu şi Primăria oraşului Tecuci—care intervenise legatară particulară—învoacă ca martoră pe Elena Anastasiu, preotul Decusară şi preotul Mazăre spre a dovedi că testamentul cu data 1 Ianuarie 1900 emană în adevăr de la Tache Anastasiu şi că Elena Anastasiu şi Dumitru Lazaru sunt persoanele care l'au expediat prin mijlocirea poştei din Bucureşti;

Considerînd că Elena Anastasiu prezentîndu-se înaintea tribunalului şi depunînd jurămintul conform legii, afirmă că testamentul, cu data 1 Ianuarie 1900, ce i se prezentase de Preşedinte, este al soţului său; că soţul său, după ce fusese multă vreme certat cu fraţii săi Iancu şi Alecu Anastasiu, din cauze politice, către finele anului 1899 se împăcase; că cu toţii au făcut ser-

bătorile crăciunului şi anului nou 1900 la moşia Tigăneşti; că în ziua de 1 Ianuarie, fraţii Anastasiu şi alţi invitaţi trebuiau să prînzească împreună la Tigăneşti; că pe cînd lumea învitată era aşteptată, dînsa, intrînd în biroul soţului său a observat că acesta scria şi că la apariţiunea sa a făcut o mişcare de surprindere; că, după ce a sosit lumea şi cu toţii au intrat în sala de mîncare, intrigată de ceea ce soţul său scriesese a pretextat că are nevoie de batistă şi a părăsit sala de mîncare; că, intrînd în biuroul unde soţul scriesese în timpul zilei, a ridicat o hîrtie sugătoare sub care a găsit o altă de scrisori, în care a putut citi următoarele cuvinte: «anule în totul testamentul din 27 Decembrie 1897, las toată averea fraţilor...»; că, temîndu-se de a nu fi observată, se opri de a citi mai departe şi s'a întors la masă; că, pe la finele lui Mai sau începutul lui Iunie 1900, căutînd nişte buline în sertarul biroului, a găsit vol. II din explicarea dreptului civil al lui Eracle şi într'însul testamentul cu data 1 Ianuarie 1900; că despre această descoperire s'a spovedit duhovnicului său Decusară fără însă a-i arăta testamentul; că, nefînd în bune raporturi cu cumnaţii săi—apelanţii de astă-zi—le-a scris să vie la Tigăneşti spre a le face o comunicare, dar că fraţii neştiind despre ce era vorba, nu au răspuns chemării sale; că, dorînd să execute voinţa soţului său exprimată prin ultimul testament, dar fără să fie amestecată în vre-un proces, s'a hotărît să expedieze prin poştă testamentul găsit; că, în acest scop, a dat lui Dumitru Lazaru, omul său de încredere, suma de 200 lei, testamentul şi cite-va acte domestice, spre a le trimite Tribunalului Tecuci prin poştă din Bucureşti; că, ca dovadă de cele spuse, prezintă recipisa No. 11195 a oficiului poştal din Bucureşti, cu data de 24 Iunie st. n. ce i-se adusese de Dumitru Lazaru;

Considerînd că Dumitru Lazaru, la rîndul său confirmă în totul spusele Elenei Anastasiu în ce priveşte misiunea ce i se încredinşase, atestă că petiţiunea semnată «I. Alexandrescu avocat» adresată preşedintelui Trib. Tecuci este scrisă de el însuşi şi se oferă de a scrie în faţa tribunalului spre a face deplină probă declaraţiunii sale; că dînsul susţine că a procedat ast-fel crezînd că este singurul mijloc prin care putea servi mai bine pe martora Elena Anastasiu, căreia 'i datora recunoştinţă pentru mai multe servicii ce-i făcuse şi care voia să rămîie în afară de ori ce discuţiuni la care putea da naştere producerea noului testament;

Considerînd că martorul preotul Decusară chemat spre a confirma faptul confesiunii alesat de Elena Anastasiu, mărturiseşte că în adevăr Elena Anastasiu, confesîndu se înaintea sa i-a declarat că a găsit încă un testament cu data de 1 Ianuarie 1900 pe care l'a trimis în Bucureşti cu om în adins, pe adresa Trib. Tecuci, că preotul Mazăre în fine afirmă că Elena Anastasiu, cu ocaziunea unui parastas i-a declarat că dacă Academia nu împlineşte voinţa soţului său de ai aduce apă la Tecuci, de a repara biserica şi altele, are ceva, lăsînd să se înţeleagă că are încă un testament sau alt act pe care l'ar putea opune Academiei;

Considerînd că aceste depoziţiuni au incontestabil o mare valoare în rezolvarea litigiului născut între fraţii Anastasiu şi Academia Română, dacă aceşti martori şi mai cu seamă Elena Anastasiu şi Dumitru Lazaru sînt sinceri şi nu sînt nici mistificatori nici mistificaţi ei înşişi; că, în atare caz persoana, care a luat iniţiativa producerii testamentului ese din umbră în care se ţinuse cît-va timp şi misterul ce înconjurase trimiterea testamentului incriminat dispăre; că, în loc de a observa atitudinea unui fricos, această persoană probează că are curajul acţiunii sale îndrăsnînd să apere cu energie acţiunea sa, să înfrunte criticele ce i se pot aduce, să sfideze acţiunea publică, să caute să stabilească că actul ce produce este opera proprie a testatorului Tache Anastasiu şi ast-fel să spulbere îndoelile ce s'au putut naşte în primele momente asupra provenienţei testa-

mentului și să confunde pe cei cari contestă scrierea și subscrierea lui decujus ;

Considerînd, că Academia Română simțind greutatea, ce aceste depozițiuni pot avea în balanța justiției, se ridică cu putere în contra martorilor invocați, susținînd că toți sînt sperjuri, falsificatori sau complici ai falsificatorilor cu care formează un concert criminal, în scopul de a nimici voința lui Tache Anastasiu și a o înlocui cu voința fraților săi care nu se pot deprinde cu ideea de a vedea eșind din patrimoniul familiei o avere pe cari ei erau în drept de a compta, ca rude de sînge în gradul cel mai apropiat, că Tache Anastasiu nu a putut gîndi nici o dată ca să lase averea sa unor frați cu care, timp îndelungat, nu a trăit bine, dintre care unul este un risipitor și cel-lalt lipsit de copii ; că voința neclintită a testatorului de a lăsa Academiei averea sa, reiese din împrejurarea că testamentul cu data 27 Decembre 1897 a fost redactat în două exemplare dintre care unul a fost închis într-o ladă de fer ale căruia chei se purtau de testator, iar cel-lalt a fost încredințat soției sale pentru ca atunci cînd unul din exemplare ar dispărea, să rămîie cel de al doilea ; că dacă Tache Anastasiu ar fi în adevăr autorul actului cu data de 1 Ianuarie 1900, nu se poate înțelege pentru ce nu ar fi distrus primul testament și nu l'ar fi înlocuit prin cel de al doilea ; că în tot cazul ambele testamente ar fi trebuit să figureze în ladă, dacă cel de al doilea ar fi avut vre-o existență ; că un act de așa importanță nu se poate admite că a putut fi aruncat într-o carte oare-care, expus rătăcirii, distrugerii sau sustragerii și fără ca despre dînsul testatorul să nu fi vorbit nici o dată soției sale, că nu se poate explica pentru ce Tache Anastasiu a putut abandona în mod brusc o idee pe care a hrănit-o în spiritul său toată viața sa, ideea de a lăsa toată averea sa unui mare institut de cultură națională care să o destineze pentru opere de utilitate publică ; precum : aducerea apei la Tecuci, construcțiunea unei hale în piața Tecuciului, clădirea unei școli, reparațiunea bisericeii catedrale, dar sumele prevăzute în testament pentru achitarea acestor legate sînt de puțină importanță în raport cu colosala avere ce testatorul lasă în urma sa ; că Tache Anastasiu era un om vanitos de felul său și nu s'ar fi mulțumit ca numele său să răsune pentru vecinicie numai într-o mică localitate ca Tecuci, dorința sa fiind ca bine facerile sale să aibă un resunet mai puternic care să se propage în toată țara și numai prin mijlocirea Academiei își putea atinge acest vis ; că Elena Anastasiu dacă nu este autoarea falsului testament ce i se opune, este cel puțin unul din complici, care pentru a satisface un capriciu femeesc, o ură nejustificată concepută în contra arendașului Academiei, nu s'a dat înapoi de a urzi o intrigă, de a concepe și executa o crimă, de a comite un sperjur și de a se expune unei pedepse sau cel puțin disprețului public ; că, de altminterlea este o imposibilitate morală ca testamentul incriminat să fi fost redactat în ziua de 1 Ianuarie 1900 în fața și sub ochii lumii care fusese invitată la masă ; că în momente de plăcere omul nu cugetă la timpul cînd nu va mai fi și că afară de aceasta, testatorul nu putea lăsa un act de ultimă voință pe biroul său spre a fi citit de or cine, cum s'a și întîmplat, după cum afirmă Elena Anastasiu ; că, admițînd ipotetic, că martora Elena Anastasiu spune adevărul, tăcerea ei în tot timpul ce a urmat de la moartea soțului său pînă la 12 Iunie, suscită grave bănueli că spusele sale sînt sperjuri ; că această tăcere nu poate avea altă cauză de cît aceea a neexistenței unui al doilea testament ; că în urmă, fabricînd testamentul incriminat, Elena Anastasiu nu a avut curajul de a-l depune personal la Tribunalul Tecuci, temîndu-se, de sigur, de a nu fi dată în judecată și condamnată pentru fals ; Că, mai tîrziu, convingîndu-se că Academia, dintr'un sentiment înalt, de stimă și recunoștință pentru numele Anasta-

siu nu va formula nici o plîngere și va refusa de a se înscrie în fals, Elena Anastasiu a prins curajul, a arunca vîlul sub care se ascunsese pînă aici și a reven-dicat opera de mistificațiune și de spoliare îndrăzneată ce cutezase să făurească ; că indubitabil că frații Anastasiu trebuiesc să aibă și ei o parte de răspundere dacă nu toată răspunderea, în această manoperă criminală și dacă nu se sfîlesc de a urmări acțiunea intentată, motivul este că sînt siguri de impunitate grație calității și situațiunei excepționale a complicilor ;

Considerînd că depozițiunile martorilor Elena Anastasiu și Dumitru Lazaru și mai cu seamă a celei d'întîi sînt alit de importante în cauză încît se poate considera cu drept cuvînt, ca formînd axa în jurul căreia se învîrtește întreg procesul ce s'a desfășurat în fața acestei Curți ; că de la gradul de credință ce pot inspira aceste depozițiuni depinde evident în imensă mare parte soluțiunea întregului litigiu ; că dacă este adevărat că Elena Anastasiu a văzut pe soțul său scriind textul testamentului cu data 1 Ianuarie 1900 și că în urmă a descoperit acest testament în sertarul biroului defunctului, nedomeririle în contra semnăturii acestui testament și a unor caractere ale scrierei din corpul acestui act, nu mai pot avea nici o rațiune de a fi ; că spre a putea aprecia sinceritatea acestor depozițiuni prima datorie a judecătorului este de a se izola cu desăvîrșire de lumea ce-l înconjoară, de a uita tot ce a putut auzi cu privire la proces, de a nu asculta nici șoaptele celor interesați, nici clamorile mulțimei adesea orbită de pasiune și stăpînită de ignoranță și de a nu judeca de cît după probele exilate în instanță, îndepărtînd din spiritul său ori ce preocupățiune de persoanele ce joacă un rol în afacerea supusă judecăței sale ; că conduși de acest principiu vom căuta și analiza imputările aduse de Academia martorilor mai sus citați spre a vedea dacă mărturisirile lor sînt pornite din vre-un interes meschin, din ură sau răsunare, dintr'o pasiune joasnică, ori sînt inspirate numai de dorința de a servi adevărul, dreptul și justiția ; că spre a atinge acest scop este neapărat necesar, pe cît omenește este posibil, să descindem în conștiința acestor martori spre a ne încredința dacă prin graiul lor vorbește adevărul sau micuina ori răutatea ;

Considerînd că este indubitabil că aprecierea intențiunei criminale a unei depozițiuni făcute înaintea justiției este o chestiune foarte delicată, căci judecătorul trebuie să se coboare într-o regiune nesigură și rău cunoscută, care este conștiința omenească, că această conștiință foarte limpede și luminoasă la unii, foarte învîlăuită la alții, dă naștere la fenomene psihologice, cari se refuză unei analize exacte, ce se operează cu ușurință în ordinea faptelor ;

Considerînd însă că dacă judecătorul nu poate pătrunde cu ochii minții sale, în fundul forului interior al unui martor spre a citi, ceea ce este scris în conștiința lui, totuși natura nu l'a dezarmat cu totul și nu l'a lăsat în neputința de a-și lumina religiunea sa în privința valorii unei mărturisiri ; că dacă sînt acte interne impenetrabile sînt și manifestățiuni exterioare ale fenomenelor interne pe care grupîndu-le cu îngrijire, comparîndu-le între ele, și scrutîndu-le cu ajutorul celui admirabil dar ce a primit de la providență — care se numește rațiune — judecătorul se poate păzi de a cădea în cursa unei mărturii ce l'ar putea duce la comiterea unei injustiții ;

Considerînd că un lucru este constant în aprecierea unei intențiuni criminale, și anume că un om care se găsește într-o vîrstră respectabilă nu poate deveni de o dată criminal, fără nici un interes vădit, pentru satisfacțiunea unei ambițiuni ridicole ori pentru potolirea mîniei sau a unui resentiment trecător, afară numai dacă facultățile intelectuale ale unui atare om sînt sdruncinate, creierul turburat și deci agentul iresponsabil ; că, în specie Elena Anastasiu în tot cursul vieții sale a dat dovezi că este o femeie cu judecată, înzes-

trată cu o energie puțin comună, cu o putere de muncă și de activitate ce a umit pe însuși soțul său — constituind una din calitățile care a determinat pe Tache Anastasiu să trăiască cu dînsa, aproape o viață întreagă și, în cele din urmă, să-i dea numele său; că această femeie cu o cultură mai puțin de cît mijlocie, dar de o rară inteligență a posedat tot-deauna un bogat fond religios la care recurgea ori de cîte ori avea nevoie să-și pipăie conștiința; că astăzi cînd sentimentul religios, din nenorocire este atît de decăzut, dînsa nu se dă înapoi de a-și descărca conștiința către acela pe care l'a considerat ca directorul sufletului său, către duhovnicul comunei sale, pe care îl socotește ca avînd darul de a încuraja, a consola sau a acorda dispensele celui a tot puternic; că afară de aceasta, Elena Anastasiu a ținut tot-deauna la respectul memoriei soțului său, voinții lui clar exprimată; că prin producerea testamentului cu data 1 Ianuarie 1900 această martoră nu obține nici un folos material, fiindu-i absolut indiferent că averea soțului să fie moștenită de Academia Română sau de frații Anastasiu; că cu frații Anastasiu pînă în ultimele timpuri nu a trăit în bune raporturi de oare-ce Elena Anastasiu vedea întrînsii pe vrăjmașii fericirii sale conjugale, iar cumnații pe femeia care avea o mare înfrîurire asupra actelor fratelui lor; că fiind date aceste considerațiuni morale, minlea se refuză a da crezămînt imputărilor aduse acestei martore de către Academie. Nu este raționabil, admisibil ca o femeie ce a fost tot-deauna pioasă să devie de odată o sperjură, ofensînd pe Dumnezeu înaintea căruia tot-deauna s'a prosternat și aceasta pentru a-și răsbuna în contra arendașului Academiei care i contesta dreptul asupra unor păsări din curtea conacului de la Tîgănești. Nu este admisibil ca pentru satisfacțiunea unui capriciu copilăresc o femeie devotată să-și creeze o cauză de remușcare eternă:

Considerînd că, abstracțiune făcînd de jurămîntul mincinos, ce Academia 'i atribue — crimă de drept divin tot atît cît este și de drept public — Elena Anastasiu este acuzată că a mai comis încă o a doua crimă, de rîndul acesta numai de ordine legală, crima de fals într'un act privat menit a nimici testamentul cu data 27 Decembrie 1897; că, sub impulsul ireversibilității sale, a pasiunii de răsbunare ce-i întuneca simțul religios și-i suprima instinctul pericolului unei acțiuni publice și a unei pedepse posibile, această femeie a conceput și a executat în întunec cu sînge rece, plămuierea testamentului defăimat; că pentru a atinge această țintă dînsa nu și-a menajat nici liniștea, nici banii ce trebuia să cheltuiască din propria sa avere, nici onoarea numelui ce purta, nici odioasa infamie cu care-l putea acoperi în caz de nereușită; că a căutat și a găsit plastografi abili, măștrii în abominabila lor meserie, plătindu-i poate cu sume fabuloase; că acești plastografi dispunînd de îndestulătoare autografe ale lui de cuius, și-au făcut o plăcere din a-și mări dificultățile inerente unei plastografii, că au așternut dispozițiunile închipuite a fi produsul voinței testatorului pe patru pagini cînd bunul simț ordinar le ar fi comandat să fie cît se poate de sobrii în scriere spre a face iluzorie descoperirea unei imitațiuni criminale;

Considerînd că este suficient, credem a enunța această acuzațiune, că mobilul crimei și mijloacele prin care se pretinde că falsul a fost săvîrșit pentru a decide de inanitatea imputărei adusă cinstei și conștiinței Elenei Anastasiu; că a admite că pentru frații Anastasiu sau pentru a neliniști, a supăra, a enerva pe societatea Academică Elena Anastasiu a fabricat un testament spre a-și satisface o ambițiune, a-și procura o emoțiune sau a stîrni un proces de încercare, ar fi să ne facem o tristă idee despre subreda noastră omenire și execrabilă părere despre o conștiință;

Considerînd că tot atît de temeinică ni se pare a fi alegațiunea Academiei după care curagiul Elenei Anastasiu provine din credința ei fermă în magnanimitatea,

clemența sau respectul reprezentanților Academiei pentru memoria defunctului Anastasiu, sentimente nobile care i-ar opri de a se înscrie în fals, sentimentul pe cari falsificatoarea le a scomptat mai din nainte făcînd-o să compeze pe impunitate;

Considerînd că Academia uită că în afară de înscrierea în fals criminal ce legea rezervă părții vătămate, mai este o acțiune care nu poate fi susceptibilă de transacțiune și aceasta este acțiunea Ministerului public, organ social, care lucrează în interesul ordinei publice turburată prin crimă; că Ministerul public nu poate fi ținut de considerațiuni personale în exercițiul nobilei sale misiuni; că el trebuind să fie inexorabil față cu crimele comise ar fi fost o ciudată stare sufletească pentru Elena Anastasiu de a se încrede de odată în compasiune a doi vrăjmași adînc lezați, din care unul instituit de lege spre a fi neînduplicabil; că afară de aceasta, cînd judecata declară în fals, pe cale civilă, testamentul cu data de 1 Ianuarie 1900 mărînimia Academiei acopere numai persoana fizică a Elenei Anastasiu — care scapă de o pedeapsă privativă de libertate — iar nu și numele ce poartă, singurul ce Academia voeste să ocrotească, de oare-ce Elena Anastasiu luîndu-și întotdeauna răspundere a producerei testamentului din 1900, va purta stigmatul falsului comis care va fi strîns legat de numele ce moștenește;

Considerînd că Academia adaugă că nu este exclusă posibilitatea ca chiar frații Anastasiu să fi cooperat la comiterea falsului; că în cazul acesta, Elena Anastasiu a servit numai ca mijlocitoare destinată a exhiba testamentul și a-l întări prin niște declarațiuni prevăzute și combinate mai dinainte spre a da testamentului aparență expresiunii voinței testatorului; că frații Anastasiu au putut prea bine să facă cheltuelile necesitate de operațiunea criminală, ce concepuseră, să caute și să găsească pe plastografi fără a cauza un prea mare deranjament cumnații lor; că de și frații Anastasiu la rigoare ar fi putut să se dispenseze de concursul unei femei s'au temut de urmărirea criminală, ce nu putea fi periculoasă dacă lăsa ca să lucreze la lumina zilei numai această femeie;

Considerînd că este de notorietate publică pentru societatea tecuciană că Tache Anastasiu făcuse un testament în favoarea Academiei cu mult înainte de moartea sa; că frații Anastasiu de și nu aveau raporturi frățești cu decedatul, totuși aflaseră ca toată lumea despre aceste dispozițiuni; că dînsii știau că fratele lor se bucura de o sănătate debilă și erau în curent de ceea-ce se petrecea în București cu ocaziunea ultimei boale decare fratele lor a murit; că dacă admitem ipotetic că în creerul lor s'ar fi ivit ideea de a moșteni pe fratele lor în contra voinței lui, nimic nu i-ar fi împedat de a fabrica testamentul înainte de deschiderea succesiunii și apoi odată cunoscută înțelarea din viață să-l depue la tribunal, încercînd cu modul acesta sansa de reușită fără îndoială superioare celei de astăzi; că în loc de a proceda ast-fel, ei au așteptat ca să se deschidă succesiunea, ba încă au intentat o acțiune pentru anularea testamentului tocmai la 19 Maiu fără să se gîndească la eventualitatea ivirei veri unui testament nou; că dacă ar fi exact că dînsii sunt pîncipalii autori ai falsului nu se poate înțelege pentru ce ar fi făcut pe cumnata lor complice, cînd această femeie ar fi putut să-i compromită, fie prin indiscrețiuni provenite din ușurință fie în momentul cînd urmăriți cu toții pentru fals, femeia ar fi căutat să degajeze răspunderea sa, aruncînd toată vina asupra cumnaților, singurii interesați pecuniarmente în fabricarea testamentului; că afară de aceasta, frații Anastasiu luînd-o ca complice, nu ar fi consimțit ca un testament preparat cu atîta greutate și după mari sacrificii să fie aruncat la poște și să fie expus ast-fel riscului de a fi pierdut; că ar fi putut îndupleca pe cumnata lor să-l depună personal la tribu-

nal și să-și ia de la început asupra ei o răspundere de care nu s'a sfîit mai tîrziu ;

Considerînd că Academia pentru a pune în relief și mai mult reaua credință, intențiunea culpabilă și u-neltirile martorei Elena Anastasiu, insistă asupra circumstanțelor în care ea pretinde că decujus a scris ultimul testament, asupra locului unde testamentul a fost găsit și asupra tăcerii ce s'a păstrat în jurul lui pînă la 12 lunie data aparițiunei lui și conchide că este o imposibilitate morală ca lucrurile să se fi petrecut în chipul arătat prin depozițiunea acestei martore ;

Considerînd că este neexact în fapt că Elena Anastasiu a declarat că soțul său a scris testamentul de la 1 Ianuarie 1900 în fața lumii ce era invitată la masă în acea zi ; că în această privință este destul să citim acea depozițiune spre a ne convinge că citind-o lesne putem observa că Elena Anastasiu afirma că soțul său scria înainte de sosirea invitaților și nu în sala de primire ci în biuroul unde testatorul scria tot-d'-una ; că martora nu a citit primele linii ale testatorului de cît mai tîrziu cînd lumea a sosit și cînd cu toții au intrat în sala de mîncare ; că de altmîntrelea nu este nici o imposibilitate morală—cuvînt ce cu greu poate fi admis a figura în domeniul psihologic — ca cine-va să scrie în biuroul său în momentul sosirii unor oaspeți, să caute a termina ceea ce începuse a scrie, să lase scrisoarea pe biurou sub alte hîrtii după ce a terminat-o și să-și facă în urmă aparițiunea în sala de primire ; că aceasta nu înseamnă a scrie în public și a lăsa la dispozițiunea curiozității străinilor actele intime, știut fiind că nu intră în cadrul bunelor maniere ca străinul primit într-o casă să pătrundă în biuroul de afaceri ale amfitrionului și să-și permită a-i foileta scrisorile spre a-și satisface curiozitățile sale indiscrete ; că tot alt de nefondată este și imposibilitatea orală trasă din împrejurarea că testamentul defăimat a fost găsit într-o carte — într'unul din sertarele biuroului — iar nu în lada de fier într'un plic și că testamentul cu data 27 Decembrie 1897 nu a fost distrus ; că negreșit testatorul ar fi putut distruge primul său testament, cum era și drept, și a-l înlocui cu cel nou, dacă admitem că rezoluțiunea sa fermă și neclintită ar fi fost ca să depărteze irevocabil pe Academia Română de la moștenirea sa, dar dacă cum-va suflul său oscila între îndatorirea morală luată către cei, cari personificau Academia, de o parte, iar de alta, între angajamentele ce luase publicamente, către cetățenii tecuceni — după cum vom demonstra mai tîrziu și dorința de a nu lăsa scîrbiți pe frații săi de care era unit prin legături de sînge, ușor se poate explica motivul pentru care testatorul a păstrat intact testamentul din 1897 ; că faptul că ultimul testament a fost introdus într'un sertar al biroului, iar nu în lada de fer, este răspunsul cel mai elocînt ce se poate da celor cari se prevalează de această circumstanță dovedind, credem noi, pe deplin, că testatorul nu hotărîse definitiv, ci se rezervase ca să revie dacă frații săi i-ar mai da motive de nemulțumire ; că moartea supravineind curînd după ce luase naștere secundul testament și testatorul aflîndu-se în București, evenimentele l-au oprit a face ceea ce se spera să decidă mai tîrziu ; că dacă nu a relevat la nimeni schimbarea ce se operase în dispozițiunile sale de ultimă voință, nici chiar soției sale, după toate probabilitățile testatorul s'a temut de deștinuire, ce ar fi putut să-i cauzeze cel puțin neplăceri politice, ceea ce el ca om politic pasionat, voia să evite ; că, de sigur, aceasta a fost cauza pentru care Tache Anastasiu s'a închis într'un absolut mutism cînd prietenul său Racoviță l'a întrebat despre moștenire în timpul boalei—admițînd ca veridică această mărturisire — de oare ce Tache Anastasiu nu se credea a fi în cel din urmă moment al vieții și luase chiar dispozițiuni de a se înapoia la Tecuci ; că, dacă Elena Anastasiu nu a declarat de la început, că are cu-

noștință de existența unui testament ulterior, ce nu s'a găsit în lada de fer, cu ocaziunea inventariului, motivul nu poate fi altul de cît că dînsa a socotit că soțul său nu a voit să mai dea nici o urmăre celui scris la 1 Ianuarie 1900 ; că afară de aceasta, poate chiar antipatia ce-i inspira cumnații săi or teama că acel testament ar fi defavorabil intereselor sale i-a impus o rezervă calculată ;

Considerînd așa dar, că, cert fiind, că testamentul din 1900 a fost trimis din București prin stăruința și îngrijirile Elenei Anastasiu după cum se dovedește din recipisa poștei cu No. 11195 ; că omul trebuie să fie presupus franc, cinstit și leal pînă la proba contrarie ; că această probă în contra depozițiunei martorei Elena Anastasiu nu s'a putut face ; că declarațiunile sale se pot concilia cu realitatea lucrurilor despre care dînsa vorbește, credem că imputările aduse de Academie sincerității celor arătate de Elena Anastasiu sînt nefundate și că depozițiunea ei trebuie să fie ținută în seamă ca element de probațiune de prima importanță ;

Acum după ce am analizat depozițiunile făcute de martorii Elena Anastasiu, Dumitru Lazaru și în treacăt pe ale preoților Decusară și Mazăre, după ce am răspuns criticelor ce Academia a formulat în contra acestor depozițiuni, se cuvine să ne întrebăm dacă declarațiunile acestor martori și dispozițiunile conținute în testamentul din 1900 corespund fondului de idei, de aspirațiuni, de nobile dorințe, ce decujus își propunea să realizeze cu averea sa, după încetarea sa din viață, căci se înțelege de la sine, că ori cît de afirmativ ar fi, mătrorii ar putea produce grave îndoeli în spiritul judecătorului, dacă scopurile urmărite prin testamentul atacat în fals ar fi evident opuse intențiunilor testatorului manifestate în certe ocațiuni prin acte sau cuvinte ; că din contra, atunci cînd aceste manifestățiuni exterioare ale voinței testatorului se dovedesc că s'au concretizat, au luat o formă, au dobîndit într'un act posterior epocii în care s'au produs acele fenomene psihice, judecătorului nu-i mai este permis de a esclama, că moralmente este imposibil, ca testatorul să fi voit a îndeplini ceea ce promisese să facă cu averea sa, ba încă ceea ce primise un început de executare imposibil de contestat ;

Considerînd, că este adevărat că între decujus și frații săi Iancu și Alecu Anastasiu nu au existat totdeauna strînse relațiuni frățești dar cauza acestor rapoorturi erau de ordin cu totul politice. Tache Anastasiu, om cu avere însemnată, multă vreme prefect, deputat și senator al jud. Tecuci, ambițios peste măsură, imperios, era o personalitate ce voia să comande și conjudețenii săi să i se supună ; că frații săi, vîind să scuture jugul greu ce această personalitate năvălitoare făcea să apese asupra lor, au început prin graiu și prin publicitate, în contra fratelui lor, o campanie înversunată de denigrări, de atacuri perfide și de calomnii, ce exasperară cu desăvîrsire pe cel ce era obiectul atacului lor ; că, în această dispozițiune sufletească, se afla Tache Anastasiu în anul 1897, cînd a scris primul său testament ; că de atunci pînă la începutul anului 1899, lupta a continuat din ce în ce mai aprig prin jurnalul din localitate intitulat «Tecu-ciul» al cărui director era Iancu Anastasiu, unul din frați ; că la începutul anului 1899 o apropiere se operează între frații dușmani, cari de astă dată lupta împreună în contra adversarilor din tabăra opusă ideilor lor politice și de atunci legăturile dintre frați se string atît de mult încît cu toți sîrbătorește crăciunul anului 1899 și 1 Ianuarie 1900 data secundului testament ;

Considerînd că, ca dovadă, că Tache Anastasiu în anul 1897, nu ura în frații săi decît pe adversarii dominațiunei sale, este faptul că cu toată amărăciunea ce gustase din partea lor, nu a uitat să se îngrijească de viitorul celui mai inplacabil dintre dînsii, de soarta lui Iancu Anastasiu ce nu trăia decît din expediente ;

că, spre acest sfîrșit, prin testamentul făcut în favoarea Academiei îi lasă o rentă viageră de 500 lei lunar, rentă ce nu se gîndește, un moment să-i o ridice, printr'un codicil oare-care de și în urmă, atacurile acestui viitor legatar luase un caracter mai înverșunat; că reconcilierea între fraji pe la începutul anului 1899, fiind un fapt constant, nu înțelegem pentru care cuvînt s'ar califica de un fapt monstruos revenirea lui Tache Anastasiu asupra testamentului din 1897 îndepărtarea Academiei de la moștenire și instituirea fraților săi ca legatari universali cînd totul se poate concepe și judeca în mod natural, prin firea lucrurilor, prin legăturile de sînge, prin amintirile din frageda lor copilărie, prin influența ce tot-deauna exercită imaginea părinților morți asupra copiilor săi, cărora le a recomandat neîncetat pacea, iubirea, sprijinul reciproc, ajutorul, solidaritatea;

Considerînd că Academia susține că era peste putință ca în ziua de 1 Ianuarie 1900, zi de bucurie universală, de petrecere, de uitare a tuturor mizeriilor omenestii Tache Anastasiu să fi fost preocupat de idei macabre de trecerea sa din viață în lumea eternă și de uzul ce trebuia să se facă de averea sa, atunci cînd el nu va mai fi; că nu este probabil ca Tache Anastasiu să fi uitat idealul ce a urmărit în tot cursul vieții sale care era acela de a testa averea sa Academiei Române, o înaltă instituție de cultură, care avea să perpetueze numele bine-făcătorului, atît cît va trăi și instituțiunea—servind de model și altor avuți cari ar voi să închine produsul muncii lor propășirii naționale;

Considerînd că, în privința datei de 1 Ianuarie, o idee pare că se degajează din toate circumstanțele cauzei, ideea că Tache Anastasiu numai în zilele mari, zile de odihnă, de reculegere, de examen intim al conștiinței sale, părăsea, cu sufletul, desertăciunile lumesti și se ridică de asupra omenirii spre a privi în spre viitorul impenetrabil, căci atît secundul testament cît și primul lăsat Academiei poartă data unor serbători memorabile, de 1 Ianuarie, anul nou și 27 Decembrie, a treia zi de Crăciun sărbătoarea sft. Ștefan; că esclamațiunea de surprindere ce sugerează una din date se contrabalansează printr'o esclamațiune echivalentă sugerată de cea de a doua; că așa fiind datele nu au nici o importanță sau valoare probantă; conștiința omenescă neîmpunînd nici o zi fixă pentru redactarea actelor de ultima voință; că, în ce concerne transformările psihologice operate în creierul testatorului în intervalul de la 27 Decembrie 1897 pînă la 1 Ianuarie 1900 socotim că ar fi temerar și de sigur am cădea în profunde erori, dacă am afirma fixitatea, immutabilitatea, permanența fenomenelor psihice, ce se elaborează de organul ce natura a înzestrat cu asemenea funcțiuni; cînd experiența de toate zilele nu probează că judecata noastră asupra lumii suferă neconștient modificări. Cîte lucruri nu ni se păreau mari, altă dată, și mici acum, și cîte lucruri onorăm astăzi după ce le-am desprețuit ieri. Nu poate fi dar imposibil ca Tache Anastasiu să gîndească, să cugete și să dispună alt-fel la 1900 de cît la 1897; că dar, singura cestiune ce trebuie să căutăm a rezolva nu poate fi de cît aceea de a se ști dacă Tache Anastasiu a părăsit peste aproape 3 ani, ideile de care a fost inspirat cu ocaziunea testamentului din 1897; că spre a ajunge aci suntem siliți a ne raporta la fapte ce nu pot fi cu succes revocate în dubiu;

Considerînd că, din depozițiunile martorilor Ion Brezeanu inginer din Tecuci, Spiru Adamide, avocat, Costache Mironescu, proprietar, Eustațiu Peride, Geovani Carota, Manolache Mihăilescu, Lazăr Călin, rezultă că încă din anul 1897 adică anterior testamentului Academiei, în capul lui Tache Anastasiu încolțise germenul ideii de a îndestula orașul Tecuci cu apă bună de băut, de la unul din izvoarele cele mai abundente din localitățile vecine; că, în acest scop, consiliul comunal în-

soțit de inginerul județului a mers la Brăhăești spre a vizita izvorul de apă din acea localitate, dar nu s'a făcut nimic pentru punerea în aplicare a proiectului; că în anul 1898, posterior deci testamentului Academiei, Tache Anastasiu însărcinează pe același inginer ca să-i prezinte o schiță de plan pentru aducerea apei și un devis de cheltueli ce ar necesita o asemenea lucrare; că inginerul făcînd nivelmentul terenului dintre Tecuci și Brăhăești a stabilit cotele de nivel iar rezultatul l'a transcris într'un plan pe care l'a înmînat lui Tache Anastasiu și care astăzi figurează între pieșele procesului—prezentîndu-i și cifra cheltuelilor posibile; că, în primă-vara anului 1899 cu ocazia alegerilor generale, pentru Cameră și Senat, Tache Anastasiu, solicitînd voturile alegătorilor, declară într'o întrunire publică, că, recunoscător sprijinului și concursului, ce tot-deauna i-au dat cetățenii tecuceni, nu va rămînea mai jos în generozitate de cît fostul său concetățean, atunci defunct, marele proprietar Cincî, ci va aduce apă în oraș, va clădi o hală în piața orașului, va restaura biserica catedrală, în incinta căreia zac osemintele părinților săi, va înființa o școală profesională și alte îmbunătățiri publice; că înainte de a muri înființase chiar școala în chestiune, că toate aceste promisiuni au fost repetate în dese rînduri către amici și cunoscuți în convorbirile particulare;

Considerînd că, în testamentul de la 1 Ianuarie 1900 se prevăd anume sumele trebuincioase lucrărilor de utilitate publică mai sus menționate; că dacă ar fi exact că voința testatorului de la 27 Decembrie 1897 a rămas inflexibilă, toate declarațiunile publice posteroare trebuiesc considerate ca simple manopere electorale menite a seduce pe naivi; că această opinie este greu de proclamat față cu testamentul din 1900 pe cîtă vreme nu se produce proba irecusabilă a falsității acestui act; că, în asemenea ocurență, strigătele de fals în acte private, după credința noastră, sînt o ofensă aduse corectitudinii aceluia ce lua angajamente publice; că dacă e vorba de nemurire sau gloria de care avea să se bucure numele lui Tache Anastasiu în fața posterității, această glorie poate fi tot atît de strălucitoare fie că se construiesc scolile despre care se vorbește în testamentul Academiei, fie că se fac lucrările enumerate în testamentul de la 1900 pentru utilitatea locuitorilor orașului Tecuci; că, dacă o parte din avere trece la frații săi, nu vedem în ce morala publică ar fi atinsă, de oare-ce testatorul, prin această dispozițiune, revine la sentimentele pe care legiuitorii, în toate părțile, le presupune, cînd organizează moștenirile ab intestat;

Considerînd că, din toate cele ce preced, reiese în mod manifest că dispozițiunile sufletestii ce Tache Anastasiu a manifestat în urma testamentului din 1897, departe de a arunca un nor de bănuială asupra curățeniei mărturisirilor soției sale, ale lui Dumitru Lazar, preoții Decusară și Mazăre contribuiesc din contra a întări arătările lor și a stabili un spirit de urmare și un raport strîns, că de la cauză la efect, între cele zise și făcute de decujus în timpul vieți și între cele scrise în ultimul testament, constituind în tot pe deplin în armonie; că contradicțiunea ce Academia se silește a găsi între depoziția Elenei Anastasiu și preotul Decusară în chestiunea datei confesiunii celei d'întîi din acești doi martori, nu este de cît aparentă, căci—deși după calculul zilelor ce trecuseră de la înmormîntarea lui T. Anastasiu găsirea testamentului ar cădea într'o altă zi de cît cea afirmată de soția defunctului—preotul Decusară are grija de a adăuga, că Elena Anastasiu, vorbindu-i de testament, spunea că l'a și trimis la București de unde consecința că confesiunea trebuie să fi avut loc în ziua de 10 sau de 11 Iunie imediat după plecarea lui Lazar la București; că asemenea contradicțiuni nu trebuiesc să surprindă pe un judecător de oare ce demonstrat este, în cestiuni psihice, că numai acele impresii durează mai mult cari isbesc mai cu

putere celule unde rezidă memoria și ceea ce era principal, în confesiune, era găsirea testamentului;

După cele ce am expus pînă aci, vom intra în examinarea testamentului din 1900 spre a vedea dacă din punct de vedere grafic acest testament se poate declara că este operă liberă și incontestabilă a testatorului, după cum afirmă martorii la ale căror depozițiuni ne am raportat pînă acum, și după cum atestă circumstanțele ce au precedat epoca în care testamentul a fost scris și împrejurările în care el a fost descoperit; că spre a procede în mod metodic și a dovedi grava eroare în care experții s'au lăsat a cădea cînd au efectuat expertiza cu care au fost însărcinați, vom studia mai întîi textul testamentului și în urmă semnătura;

Considerînd, că, părțile comparînd înaintea tribunalului Tecuci, au căutat de la început, să-și conteste una alteia titlul de moștenitor testamentar, în virtutea căruia pretindeau dreptul la moștenire, că Academia nu a recunoscut, ca proprie a lui Tache Anastasiu scrierea și subscrierea din testamentul de la 1900 și moștenitorii Anastasiu la rîndul lor, au făcut acelaș lucru, față cu testamentul din 1897; că nici una nici alta din părți nu au acceptat ca fiind ale lui de cujus scrierile cu caracter intim — în număr mic la început — ce se produceau spre a servi ca acte de comparațiune; că, în fața acestei atitudini luate de ambele părți tribunalul nu a admis, ca piese de comparațiune de cît șapte semnături puse în josul unor acte autentificate de autoritățile competente, în contra cărora părțile nu au făcut și nu puteau face nici o obiecțiune serioasă și a numit trei experți, dintre care unul caligraf, altul himist și al treilea pictor, spre a verifica scripturile testamentelor defăimate; că acești trei experți începînd studiul lor comparativ s'au isbit de îndată de dificultăți neînlăturabile de oare-ce în cele șapte semnături autentice nu erau cuprinse de cît șapte litere întrecari intrau și literile mari, pe cînd în testamentul contestat se găsea întregul alfabet de litere mici și mari; că găsindu-se în imposibilitate de a verifica celelalte litere din alfabet, ce nu se aflau în semnăturile puse la dispozițiunea lor, experții au trebuit să-și mărturisească neputința lor de a-și închipui forma, trăsurile, acordurile, racordările și fizionomia literilor absente, dar, în loc de a-și recunoaște neputința lor de sigur foarte justificată, au crezut că sînt în drept de a înlătura măsura luată de tribunal prin încheierea prin care se ordonase expertiza, că în acest scop, experții și-au creat un tip de scriere, ca fiind proprie a lui Tache Anastasiu, luînd ca model însă-și cele două exemplare ale testamentului din 1897, făcut în favoarea Academiei; experții și-au zis: « unul din aceste exemplare este depus de Elena Anastasiu, soția defunctului la tribunalul Ilfov. Acest exemplar era închis într'un plic și plicul purta o mențiune. Calitatea persoanei ce posedă acest testament, declarațiunea făcută de dînsa cu ocaziunea prezentării sale înaintea Trib. Ilfov constituiesc presupțiuni grave, precise și concordante, că acest exemplar este scris și subscris de Tache Anastasiu. Cel de al doilea exemplar, s'a găsit în lada de fier al lui Tache Anastasiu de către judecătorul ce a făcut inventariul acelei lăzi, și cheile lăzei au fost păstrate, după cum susține Academia, totdeauna asupra sa de către testator, deci noi presupțim că și acest exemplar este produsul scrierei manuale a testatorului. Toate aceste presupțiuni unite cu afirmațiunea noastră că literile din text corespunzătoare cu cele din semnăturile autentice sînt perfect identice, ne dau dreptul de a opune testamentului contestat din 1900 pe cel contestat din 1897, și de a transforma ast-fel, în piese autentice ceea ce tribunalul prin încheierea sa refuzase de a consacra. Ceea ce pare mai straniu în acest chip de a procede este că însăși Tribunalul, în urmă și mai tîrziu această Curte, își însușesc raționamentul experților violînd ast-fel principiul de atîtea ori proclamat că legea ar refuza, cu de-

săvîrșire, actele sub semnătură privată, ca acte de comparațiune, chiar atunci cînd aceste acte consistă în numeroase scrisori adresate de decujus amicilor, asociaților pentru afaceri de tovarășie, cu care a lucrat ani de zile, servitorilor săi pe cînd el se găsea în streinătate și rudelor sale. Nu numai atît, Elena Anastasiu inspira atîta încredere în ce privește exemplarul depus la trib. Ilfov încît se da acestui exemplar un caracter curat autentic pe cînd aceeași Elena Anastasiu este declarată falsificatoare, martor mincinos, instrument inconștient, armă periculoasă în mîna fraților Anastasiu, cînd depune pe cel de al doilea testament și afirmă că a văzut cu proprii săi ochi cînd testatorul l'a scris, că l'a găsit în biroul defunctului și că dînsa l'a expediat la tribunal;

Considerînd că această distincțiune făcută între cele două testamente în chestiune, este după sentimentul nostru, cauza unor greșeli ce fatalmente trebuia să ducă pasii justiției pe calea rătăcirii, căci nu putem concepe cum în principiu, se poate permite unei părți ca să se servească de acte sub semnătură privată nerecunoscute, spre a verifica titlul său contestat, și acel act de comparațiune să fie însăși testamentul defăimat, iar celelalte părți să i se refuze ori-ce act sub semnătură privată și aceasta nu în virtutea unei hotărîri, prin care s'ar declara după desbateri, că acele acte private nu pot fi considerate ca emanînd de la decujus, ci ca fiind excluse de plano de lege;

Considerînd că, în specie, moștenitorii Anastasiu intentaseră Academiei Române o acțiune în petițiune de ereditate, ca moștenitori de sînge în gradul cel mai apropiat; că această calitate nu le-a fost tăgăduită de către Academie dar Academia a exceptat că această singură calitate nu le ar da dreptul de moștenire, decît numai atunci cînd decujus ar fi murit întestat; că Tache Anastasiu a dispus de averea sa prin testamentul cu data 27 Decembrie 1897, pe care l'a exibat în instanță; că, în fața acestei excepțiuni, moștenitorii Anastasiu au atacat în fals civil testamentul, ce li se opunea, prevalîndu-se în acelaș timp de testamentul din 1900;

Considerînd că potrivit art. 171 Pr. civ. fie-care parte trebuia să producă titlurile și mijloacele prin care susținea veritatea actului de care se servea și falsitatea celui care i se opunea; că, așa fiind, nici unul nici altul, din testamentele contestate nu putea servi, ca acte de comparațiune; că acest principiu de drept este constant și judecătorul, socotim noi, nu-l poate călca fără a aluneca pe povîrnișul arbitrarului și bunului plac, că în lupta judiciară ca și în duelul, ce moravurile tolerează încă, luptătorii nu pot fi admiși a întruiești de cît arme egale, judecătorul fiind arbitru care apreciază armele, le autorisează sau le respinge conform, nu unor obiceiuri consacrate de uz ci unor principii transformate în lege; că cert este că judecătorul este suveran în hotărîrea sa de a proclama de fals pe unul sau altul din testamentele contestate dar fondîndu-se pe mijloacele produse de părți în susținerea alegațiunii lor iar nu opunînd pe unul din testamente judecat a priori adevărat celui-lalt considerat fals; că, afară de aceasta el trebuie să arate din ce anume elemente și-a format convicțiunea și pentru ce a respins observațiunile, criticele sau obiecțiunile aduse acelor elemente de convicțiune de către partea care a sucombat în proces; că, procedînd alt-fel hotărîrea ar rămîne nemotivată și ar scăpa de controlul instanței superioare; că, dacă în materie criminală juriului i este permis a sprijini verdictul său pe onoare și conștiință, în materie civilă, legiuitorul pentru cuvinte de înaltă justiție nu s'a mulțumit cu atari formule;

Considerînd că această Curte respingînd scrisorile prezentate de martorii propuși de către frații Anastasiu în număr de mai multe zecimi, precum și pe cele depuse de martorul Academiei N. Albu, cari martori, sub pres-tare de jurămînt au declarat că le-au primit de la def.

T. Anastasiu, se fondează pe art. 176 Pr. civ. care nu ar permite, ca acte de comparație de cît actele autentice și actele sub semnătură privată recunoscute de părți, nebagînd de seamă că a admis deja ca act de comparație testamentul din 1897 sub semnătură privată nerecunoscut de moștenitorii Anastasiu;

Considerînd că principiul din art. 176 Pr. civ. nu este altul de absolut după cum se pretinde; că dacă legiuitorul admite ca acte de comparație numai actele recunoscute de ambele părți, aceasta înseamnă că judecătorul nu poate refuza aceste acte cînd părțile sînt de acord, dar nici un text de lege nu oprește ca judecătorul, după debateri contradictorii, să primească ca elemente de convicțiune și acele acte sub semnătură privată ce se dovedește că emană în realitate de la de cujus cu toată opunerea celei-alte părți; că este constant în drept, că toate probele sînt admisibile atunci cînd una din părți a fost în imposibilitate de a obține o probă scrisă autentică, cu care să probeze veritatea titlului său sub semnătură privată, ce emană de la o persoană; că aceasta este alt de adevărat, încît art. 174 pr. civ. o declară formal, și știut este că dacă martorii sînt admisibili presupțiunile sînt egalmente permise; că, în specie, apelații au fost în imposibilitate de a cere de la decujus un act autentic scris și subscris spre a le putea servi eventualmente, de oare ce ei nu au fost părți contractante, testamentul fiind un act unilateral; că a interpreta ad literam art. 176 pr. civ. ar fi ca să se atribue legiuitorului intențiunea de a fi voit să ridice testamentelor olografe ori ce eficacitate, de vreme ce imensa majoritate a acelor ce testează în această formă, nu posed nici o dată un act complet emant de la decujus revestit de autenticitatea legală, ba încă mulți testatori nu au avut ocaziune nici ca să autentifice semnătura lor; că această interpretare este juridică, rațională și logică, și consacrată generalmente de doctrină și jurisprudență (a se vedea Carré și Chauveau Adolphe, vérification d'écritures);

Considerînd că, aceste principii fiind înlăturate și experții avînd la îndemînă numai testamentele contestate, neviți sîntem să urmărim lucrarea lor pe terenul pe care ei s'au așezat spre a vedea dacă comparînd cele două testament contestate scrierea celui din 1900 diferă de a celui din 1897;

Considerînd că este netăgăduit, în fapt, de către Academia Română că testamentul cu data de 27 Decembrie 1897 este scris de Tache Anastasiu după un concept preparat prin îngrijirile avocatului C. Cocias din Brăila; că acest trstament este mai vechiu de cît cel din 1900 cu mai bine de doi ani, că scrierea omului se modifică în mod simțitor în fie-care an și că atunci cînd se compară două scrieri ale aceleiași persoane, se găsește mai puțină deosebire între cele cu date mai apropiate și mai multe schimbări între cele cu date depărtate; că testamentul din 1897 este scris cu atențiune încordată de oare-ce testatorul trebuia să citească fie-care din cuvintele conceptei ce avea înaintea sa, căutînd a avea și o scriere mai aplicată, cum se întîmplă mai tot-d'a-una cînd scriitorul nu se grăbește și premeditează formarea, așezarea, înșirarea și legătura literilor; că, afară de aceasta, starea sufletească în care scriitorul se găsește, suferința morală sau fizică, boala de care suferă sau sănătatea de care se bucură, emoțiunile, supărările imprimă urme indelebile literilor ce constituiesc corpul scrierei; că toate aceste considerațiuni nu trebuiesc să fie nesocotite nici de expertul conștiincios care este chemat ași da avizul său asupra unei scrieri bănuite a fi falsă, nici de către judecătorul care iubește adevărul, dreptul și justiția; că la 1 Ianuarie 1900, Tache Anastasiu era deja afectat de boala de care a murit peste două luni, căci curînd după data ce poartă testamentul incriminat, Tache Anastasiu a plecat la București spre a se supune unei minuțioase îngrijiri medicale; că așa fiind,

dacă cum-va ar fi vre-o trăsură tremurată în scrierea testamentului din 1900, lucrul e natural și explicabil și se poate întîmpla la ori și cine;

Considerînd că experții aruncîndu-și privirile asupra celor două testament în litigiu, nu se pot abține de a aduce tributul lor de admirațiune abilității falsificatorului actului din 1900 care «pe lîngă dispoziția naturală bună, în scriere și minuirea perfectă a condeiului, mai posedă și cunoștiințele regulilor caligrafice, care fac pe maestrul de valoare și care se trădează prin trăsături de condei maestre, atunci cînd cată prin imitațiune a se apropia de caracterul unei persoane străine»; că «semnăturile din ambele testament au asemănări isbitoare, dar între scrierile textelor acestor testament e o deosebire mare, căci pe cînd în testamentul din 1897 domnește cea mai mare armonie între scriere și subscriere, în testamentul ulterior din contră subscrierea pare în desacord cu textul»; că «grafismul literilor mici m. n. i. și u. din testamentul ulterior este dominat de un traseu unghiular, ce se poate reprezenta printr-o serie de m germani, pe cînd acela al corespunzătorilor acelor litere din testamentul anterior este dominat de un traseu rond»; că «literile a. s. t. din testamentul din 1900 diferă în formă, în închiderea lor în buclă și în tăierea barei de corespunzătoare din testamentul din 1897» că, «în testamentul din 1900 literile ce se formează cu bucle precum a. e. c. l. p. g. sunt scrise limpede, clare, cît se poate de citibil; iar în testamentul din 1897 dincontră aceleași litere au interiorul buclei minjit de cerneală formînd o pată» că «unele litere sunt legate cu cele-lalte pe cînd în cel-alt testament sunt nelegate» că «difongul o este scris oa în testamentul din 1900» etc.;

Considerînd că martorii experți Teodor Gottlieb din Viena, Wilhelm Langenbruk și Paul Drogolin din Berlin, propuși de Academie spre a combate depozițiunea și raportul făcut în cauză de expertul Alfred Gobert din Paris, spre a umili pe experții români, — cari nu s'au putut pronunța decît după lungi și penibile meditațiuni, — declară cu emfază că trei secunde de observație asupra testamentului din 1900 le au fost suficiente spre a constata falsitatea lui, și aceasta fără a avea nevoie de actele de comparațiune; că, în timpul depozițiunilor lor, punîndu-li-se sub ochi scrisorile depuse de martori și atestate de ei ca fiind ale lui Tache Anastasiu, experții după ce au privit lung aceste scrisori, testamentul din 1897, recunoscut ca singurul adevărat, precum și pe cel din 1900, au mărturisit că au nevoie de cel puțin trei zile spre a răspunde dacă aceste scrisori sînt ale lui Tache Anastasiu, fără să-și dea seama că afirmaseră, cu cite-va momente mai înainte, că știința și experiența lor nu au trebuință de cît de trei secunde și fără acte de comparațiune spre a proclama veritatea sau falsitatea unui act atribuit unei persoane oare-care, adăugînd, însă, că, în mărime, literile din scrisori seamănă mai mult cu cele din testamentul din 1900 de cît cu cel din 1897; că Wilhelm Langenbruk susține că falsificatorul trebuind să imiteze un model, este silit de a scrie încet de a face legături multe între litere, spre a falsifica pe fie-care în parte, în scrierea naturală și repede literile prezintă un aspect de continuitate; că testamentul din 1900 este scris încet și falsificatorul căutînd să imiteze litere scrise repede, s'a trădat; că expertul Teodor Gottlieb, la rîndul său, susține, din contră, că în testamentul din 1897, cuvintele nu sînt scrise dintr'o bucată ci din mai multe, de oare-ce punctele pe i sînt puse, întreprînd scrierea, pe cînd în testamentul din 1900 literele sînt scrise dintr'o bucată, punctul pe i fiind pus după scrierea întregului cuvînt;

Considerînd că, în fapt, este în afară de îndoială și necontestat de Academie, că testamentul care a fost copiat și scris încet este tocmai testamentul din 1897; că testamentul din 1900 asemănîndu-se în ce privește mărimea caracterelor, aspectul lor și legăturile literi-

lor cu scrisorile private ale lui Anastasiu—care toate au fost scrise repede—după teoriile emise de experții mai sus numiți, ar urma să credem că, cînd unul cînd altul, din cele două testamente în litigiu, trebuie să fie considerat ca fals, pe cînd, în purul adevăr, ambele sunt ale aceleași persoane;

Considerînd că apelanții frați Anastasiu discutînd fie-care din criticile formulate de experți în ce privește deosebirea dintre cele două testamente, au demonstrat că nu sunt cătuși de puțin serioase; că comparînd literă cu literă cuvintele din ambele testamente, au dovedit că sunt aceleași, avînd forme variate și într'unul și în altul; că frații Anastasiu ca să facă și mai patentă demonstrațiunea lor, au cerut ca experții să fie chemați în instanță spre a combate obiecțiunile ridicate de dînsii, dar Curtea a refuzat amînarea procesului—explicațiunile experților pîrîndu-se inutile; că în suverana sa judecată Curtea a găsit că nu numai explicațiunea experților ar fi superflu, dar încă și experții Teodor Gottlieb, Wilhelm Langenbruck, Paul Drogolin, caligraful Stoicescu nu au rațiunea de a contribui cu lumina lor la formarea convicțiunei judecătorilor și printr'o încheiere cu data de 7 lunie curent a înlăturat toate depozițiunile lor socotindu-le ca neavenite și neexistente, ca și cum lumina prea mare ar putea întuneca vederea, și că întinericul cu cît poate fi mai profund, cu atît poate fi mai folositor pentru găsirea adevărului;

Considerînd că, constant fiind, după cum afirmă experții că o asemănare uimitoare există între ambele testamente și demonstrat fiind că obiecțiunile aduse scrierei din corpul testamentului din 1900 sunt cu desăvîrsire netemeinice, rămîne bine stabilit că textul testamentului din 1900 este opera proprie a lui Tache Anastasiu;

Considerînd că odată înverdat că textul testamentului din 1900 este scris de Tache Anastasiu, veracitatea semnăturii se impune de sine cu atît mai mult cu cît toată lumea care a văzut această semnătură a recunoscut că este isbitoare asemănarea între dînsa și cele ce au fost autentificate, că de altmîntrelea rațiunea s'ar refuza de a admite, că un om a scris un testament și tocmai semnătura a uitat să o pună în josul lui și că, corpul testamentului căzînd în mîinile unui criminal, semnătura a fost imitată în mod fraudulos;

Considerînd în fine, că chiar dacă am presupune că o îndoială ar fi în privința scrierei și subscrierei—ipoteza bine-voitoare din partea noastră, care suntem pe deplin convinși că nu e nici o deosebire între cele două testamente, din punct de vedere grafic—această îndoială trebuie să dispară în fața manifestațiunei voinței testatorului în timpul vieții sale—față cu lumea în mijlocul căreia a trăit—in fața actelor ce a făcut pentru punerea în executare a promisiunilor sale, în fața declarațiunilor soției sale și a celor-l'alți martori, față cu imposibilitatea ca un falsificator să'și fi făcut o plăcere de a-și crea dificultăți așternînd testamentul pe patru pagini, față cu eforturile lui obstinate, de a'și ascunde scrierea sa proprie, într'un text atît de lung, cînd cu toate silințele ce și-ar fi dat, atențiunea i s'ar fi oboșit, mina i s'ar fi emancipat de constrîngerea la care ar fi fost supus, și scriitorul fără voia lui, ar fi revenit la obiceiurile și felul lui de a scrie, care constituiesc personalitatea lui;

Pentru aceste motive, suntem de părere a se admite apelul făcut de Alecu Anastasiu în contra sentinței No. 33/902 pronunțată de Tribunalul Tecuci și în consecință, a se condamna Academia Română ca să restituie reclamantului jumătate din averea lăsată în urma sa de către defunctul Tache Anastasiu.

(s) G. Stoicescu.

CURTEA DE APEL BUCUREȘTI, Secția I

Audiența de la 13 Martie 1904

Președenția D-lui SC. POPESCU, Prim-Președinte

Smaranda Sterescu cu soțul ei pentru divorț

Divorț.—Suspendarea citărei părților.—Lipsa de decădere pentru partea care a cerut redeschiderea peste termenul de 20 zile.—(Art. 222 C. civ.).

Art. 222 din Codul civil, referindu-se numai la facultatea ce are tribunalul de a acorda sau de a suspenda permisiunea de a se face citații, iar nu și la dreptul ce-l are partea interesată de a cere redeschiderea dosarului pentru citarea părților, nu se poate deduce nici-o decădere a acțiunei din faptul că partea a lăsat să treacă mai mult de 20 zile de la referatul presidențial.

Curtea,

Asupra admisibilității în principiu a apelului făcut de Smaranda Sterescu, în contra sentinței de divorț cu No. 86 din 1903, a tribunalului Ilfov, secția IV;

Avînd în vedere că tribunalul prin această sentință a respins cererea de divorț făcută de apelantă, în contra soțului său N. Sterescu, pe motiv că cererea de redeschidere, conform art. 222 din Cod civil, a fost făcută peste termenul de 20 zile de la referatul presidențial;

Avînd în vedere că, în materie de despărțenie, după consiliurile date de judecător conform art. 221 din Cod civil și după trei zile de la referatul presidențial, tribunalul dă permisiunea de a se cita părțile, sau suspendă facerea citațiunilor timp de 20 zile cel mult (art. 222 C. civ.);

Că acest text de lege, referindu-se numai la facultatea ce o are tribunalul de a acorda sau suspenda permisiunea de a se face citațiuni, iar nu și la dreptul ce-l are partea de a cere redeschiderea dosarului pentru citarea părților, nu se poate deduce nici-o decădere a acțiunei din faptul că partea a lăsat să treacă mai mult de 20 zile de la referatul presidențial;

Că, în speță, apelanta a și cerut înainte chiar de a fi făcut referatul presidențial, permisiunea de a fi scoase citațiunile, dar acea cerere s'a pus la dosar, fără ca în urmă să i se fi dat cursul legal;

Că, prin urmare, neregulat fiind respinsă acțiunea sa, apelul cată a se admite în principiu și evocându-se fondul, urmează ca Curtea să procedă la îndeplinirea celor-l'alte forme ale divorțului;

Vădînd și art. 223 din C. civil.

Pentru aceste motive, admite în principiu apelul făcut de Smaranda N. Sterescu, reformează sentința apelată, și evocînd fondul, amînă procesul pentru..... etc.

(ss) Sc. Popescu, Em. Anastasiu, V. Pretorian, O. Niclescu.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI ILFOV, Secția IV

Audiența de la 20 Iunie 1903

Președenția D-lui IULIAN TEODORESCU, Membru

Smaranda Sterescu contra soțului ei, N. Sterescu, pentru divorț

Sentința No. 86

Divorț. — Suspendarea procesului. — Redeschiderea peste termenul de 20 zile. — Decădere soțului reclamant.—(Art. 222 C. civ.).

Procedura divorțului fiind cu totul excepțională și derogatorie de la dreptul comun, trebuie să fie aplicată în sens strict; de unde rezultă că de cîte-orî tribunalul a suspendat permisiunea de a se cita părțile timp de 20 zile, conform art. 222 C. civ., cererea de divorț urmează a fi respinsă, dacă reclamantul care cere redeschiderea

procesului a lăsat să treacă mai mult de 20 zile de la referatul prezidențial.

Tribunalul,

Asupra acțiunei de față ;

Având în vedere susținerile părților ;

Având în vedere că reclamanta prin petiția înregistrată la No. 10224/903, a cerut să se redeschidă dosarul cu No. 945/903 ;

Având în vedere că din lucrările din dosar rezultă următoarele : că Smaranda N. Sterescu a intentat acțiune de divorț contra soțului său pentru motive terminate de lege ; că în ziua de 29 Martie 1903, s'a dat soților și a doua conciliare prezidențială, suspendându-se acțiunea prin încheierea referatului ;

Având în vedere că cererea de redeschidere e făcută în ziua de 22 Aprilie 1903, peste termenul de 20 zile calculat de la încheierea referatului ;

Considerând că din contextul textelor relative la divorț (titlul 6, cartea I a) rezultă, în mod neîndoios, că legiuitorul, în speță, preocupat de protecțiunea ce căută a se da căsătoriei, a creat o procedură cu totul specială, derogând de la dreptul comun ; or, în virtutea regulilor constante de drept, legile speciale nu pot fi aplicate de cît *stricto sensu* ;

Considerând că potrivit disp. art. 222 Cod civil procesul de divorț se suspendă după a doua conciliare prezidențială, și cererea de redeschidere a dosarului urmează a fi făcută după 3 zile, iar suspendarea procesului nu poate trece peste termenul de 20 zile socotit de la încheierea referatului prevăzut în ultimul alineat al acestui text de lege ;

Considerând că, în speță, cererea de redeschidere ne fiind făcută potrivit dispozițiunilor acestui text de lege, și întru cît reclamanta nu s'a conformat legii speciale a divorțului, acțiunea sa de divorț urmează să fie respinsă.

Pentru aceste motive, redactate de d-l judecător suleant, V. Marcovici, tribunalul, respinge acțiunea, etc.

(ss) I. Teodorescu, V. Marcovici.

Observație.—Preliminările de împăciuire, care nu se văd reproduse de Procedura noastră, au fost admise numai în materie de divorț și pentru procesele de competența judecătoriilor de ocoale (art. 89 și 91 L. din 1896) ⁽¹⁾.

După ce presidentul a dat sfaturile sale reclamantului (art. 219), el ordonă tot prin același proces verbal citarea ambilor soți *in persoană* înaintea sa, pentru o zi ulterioară, cînd atunci se încearcă din nou, prin sfaturile sale, a aduce pe soți la împăciuire și la comuna viețuire (art. 220, 221).

Dacă, după aceste încercări, presidentul nu izbutește a împăca pe soți, ceea-ce mai tot-de-auna se întîmplă în practică, tribunalul de astă dată, iar nu presidentul, ca în Codul francez (art. 238,

⁽¹⁾ Dacă nu se constată că judecătorul a propus împăcarea, cartea de judecată este casabilă. Vezi C. Botez *Codicele de ședință al judecăt. de pace*, p. 441. — Sub legile anterioare (din 1879 și 1894), chestia era controversată, și Curtea de casăie puse în principiu că îndatorirea judecătorului de ocol de a propune pacea, sub aceste legi, nu era prescrisă sub pedeapsă de nulitate. V. Bulet. cas., anul, 1888, p. 940. Bulet. 1891, p. 67. Bulet. 1892, p. 177. etc. — *Contră*: Trib. Iași și Falcuș. *Dreptul* din 1885, No. 2 și *Curierul Judiciar* din 1896, No. 8.

§ 6), după trei zile ⁽²⁾, în urma raportului presidentului, și fără a se mai asculta astăzi concluziile ministerului public ⁽³⁾, dă permisiunea de a se cita părțile, sau suspendă facerea citațiilor timp de 20 zile cel mult (art. 222).

Facultatea suspendărei ce are tribunalul, și de care mai în tot-de-una uzează în practică, are de scop tot împăciuirea soților.

O dată ce s'a dispus citarea părților, măsurile preliminare încetează, și începe o nouă procedură înaintea tribunalului.

Încheierea prin care tribunalul învoește sau suspendă facerea citațiilor, fiind o încheiere preparatorie, nu este supusă apelului, și rău și fără cale Curtea din Bruxelles a hotărît contrariul ⁽⁴⁾.

Venim acum la sentința tribunalului Ilfov și la decizia Curței ce publicăm astăzi. Tribunalul a comis o greșală neertată cînd a decis că cererea de divorț urmează a fi respinsă de cite-orî partea interesată, care cere redeschiderea procesului, a lăsat să treacă mai mult de 20 zile de la punerea în suspensie. Curtea infirmă deci, cu drept cuvînt, această sentință și decide foarte bine că nici-o decădere nu rezultă din faptul că partea interesată a lăsat să treacă peste 20 de zile de la referatul prezidențial, fără a cere redeschiderea procesului. Procedura divorțului este cu adevărat excepțională, însă aceasta nu ne autorisă a crea decăderi pe cale de interpretare.

Curtea din Besançon hotărîse de mult (16 Aug. 1814) că, în caz cînd după expirarea termenului suspendărei procesului, reclamantul ar fi citat direct pe pîrit înaintea tribunalului, fără incuviințarea acestui din urmă, dată conform art. 223 C. civil, numai citația ar fi nulă, nu însă și cererea de divorț viciată prin această neregularitate ⁽⁵⁾.

Jurisprudența franceză de la începutul secolului trecut era deci mai înțeleaptă de cît cea a tribunalului Ilfov de la începutul secolului actual. Și cu toate acestea, peste cîțiva ani, Codul civil va avea o jumătate de secol de existență în țara noastră.

D. Alexandresco

⁽²⁾ Termenul de *trei* zile curge din ziua ordonanței prezidențiale (Willequet, *Divorce*, p. 144), și neobservarea acestui termen din partea tribunalului nu atrage nulitatea procedurii. Willequet, *op. si loco supra cit.* Fremont, *Divorce*, 393, p. 202 C. Liège, *Pasicrisie belge*, 65. 2. 312.

⁽³⁾ D-l Nacu (I. 26, p. 435) vorbește de *concluziile procurorului*, ca și cum legea din 29 Octombrie 1877 n'ar fi desființat concluziile ministerului public în materie civilă. Se vede că acest autor și-a publicat notele sale de la curs, așa cum le scrisese acum trei-deci de ani.

⁽⁴⁾ Vezi t. I, partea II a Coment. noastre, p. 170. Cpr. Yraye et Gode, *Divorce*, I, 251. Carpentier, *Tr. th. et pratique du divorce*, I, 117, p. 157. — *Contră*: Fremont, *Divorce*, 396, p. 203. C. Bruxelles, *Pasicrisie belge*, 54. 2. 354. *Belgique judiciaire*, 54. 2. 929.

⁽⁵⁾ C. Besançon, *Vezi Répert. Dalloz, Sépar. de corps*, 453 și *Sirey, Recueil général*, seria I, t. III (anii 18.9—1811), partea II, p. 556, coloana 2.